

KÜLTÜREL MİRAS YÖNETİMİ BAĞLAMINDA MÜZE ZİYARETÇİLERİ İLE BİR İLETİŞİM ARACI OLARAK RESTORASYON

Dr. Uğur Genç

ISBN: 978-605-06741-3-2

Yayımlayanlar: Uğur Genç & Konservatör-Restoratörler Derneği

Yıl: 2023, Ekim

Yer: Ankara, TÜRKİYE

Copyright © 2023

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında yazarın yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Elektronik Kitap

www.ugurgenc.com.tr / www.konservator-restoratorler.org

Kültürel Miras Yönetimi Bağlamında Müze Ziyaretçileri İle Bir İletişim Aracı Olarak Restorasyon

***KÜLTÜREL MİRAS YÖNETİMİ
BAĞLAMINDA MÜZE ZİYARETÇİLERİ İLE
BİR İLETİŞİM ARACI OLARAK
RESTORASYON***

Dr. Uğur GENÇ

Bu eserin ortaya çıkmasına katkıda bulunanlar:

Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü;

Yusuf KIRAÇ

Umut ALAGÖZ

Mine ÇİFÇİ

Ankara Resim ve Heykel Müzesi Müdürlüğü;

Murat YILDIRIM

Samsun Arkeoloji ve Etnografya Müzesi;

Kenan SÜRÜL

Orhan Alper ŞİRİN

Ankara Etnografya Müzesi Müdürlüğü;

Ali Haydar ATALAY

Konservatör-Restoratörler Derneği;

Berna Çağlar ERYURT

Müze ve sergi çalışmalarında yardımcı olanlar;

Onur ÇELEBİ

Begüm YARCI

Nihal COŞKUN

ve

Ankara Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvarı Müdürlüğü

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın amacı; restorasyon ve konservasyon laboratuvarlarında tarihi eserlere yönelik gerçekleştirilen çalışmaların görünürlüğüne, topluma sunumuna ve hatta kültür varlıklarının korunması ile ilgili olarak toplumsal farkındalığa katkı sağlayabilecek bir takım deneysel uygulamaların kültürel miras alanı mensuplarına aktarılmasıdır.

Çağdaş müzeciliğin ziyaretçiyi bekleyen değil onu kendisine çeken bir anlayışta olması beklendiğinden, eğitim ve etkileşim alanı olarak bu mekanların kullanılmasına yönelik pratikler de her geçen gün artmaktadır. Müze sergi alanlarında yer alan yapıtlar önünde müze uzmanlarının veya rehberlerin bilgilendirmeler yapması, tarihi anlatımların somut nesnelere belgeliğinde desteklenmesini sağlamaktadır. Peki yapıtların biyografisine eklenen bir gerçeklik olan restorasyon ve konservasyon uygulamaları neden eser tarihinden çıkartılır? Bunun nedeni belki de eserlere yapılan uygulamaların anlatılmaları o yapıtları günümüze çektiği, yani günceli hatırlattığı için müze vitrinlerinde işaretlendikleri tarihi zamandan ziyaretçilerin çıkmalarını istemeyen geleneksel müzecilik yaklaşımından kaynaklanmaktadır.

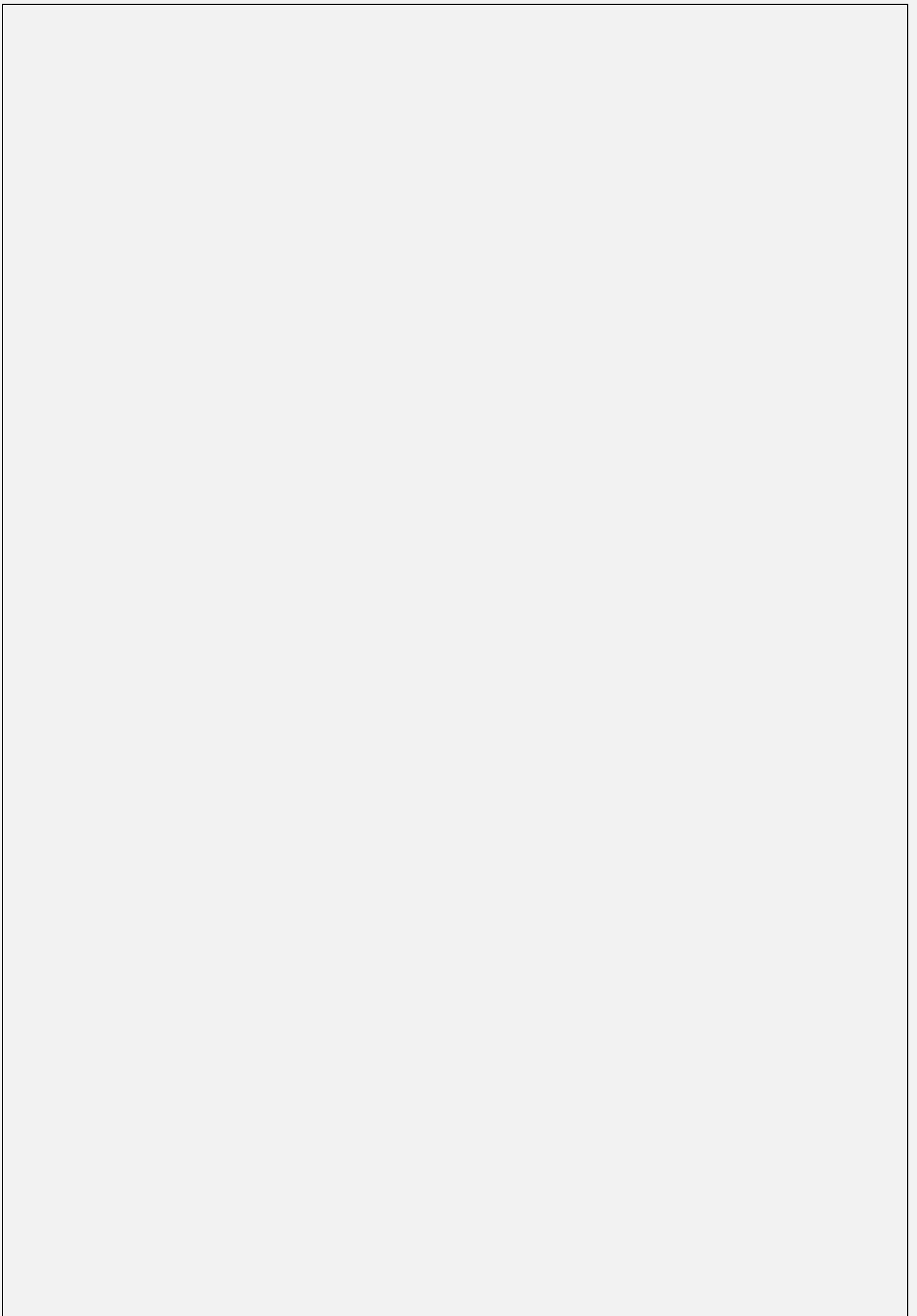
Bu kitap, müze ziyaretçilerine restorasyon gerçeğini hatırlatırken onların kavramlar ve süreçler hakkında bilgilenmelerini, deneyimleme ve öğrenme etkinliklerinde bulunmalarını teşvik edebilecek sahalara sunmaktadır. Bir diğer saha görevi ise; istenildiğinde restorasyon etkinliklerinin sanatsal üretimlere konu olarak tarihi eserlere yeni bir eser kimliği de verebileceğinin görülmüş olmasıyla sanatçı ve tasarımcılar için oluşmuştur. Çalışmalar; müzelerde hazır nesnelere olarak var olan varlıkların, restorasyon etkinlik alanına giren işlemler aracılığıyla sanatsal üretimlerle değerlendirilebileceğini, hali hazırdaki kimliklerinin dışına çıkılarak mevcut ziyaretçilere yepyeni anlatılara nesne olabilecekleri yönünde yeni bir önerme sunmaktadır. Bu sayede sanatçılar için mevcut ziyaretçilere erişim kolaylaşırken müzeler içinse kültürel mirasın yönetimi kapsamında katılımlı eğitim ve farkındalık çalışmaları eş zamanlı olarak hayata geçirilebilecektir. Görsel sanatların göze hitap eden ürünler çıkarması ve 20. yüzyılda kavramsal sanat akımıyla birlikte iletilmek istenen mesajın nesnelere üzerinden aktarılması yaklaşımı birleştirildiğinde aslında restorasyon ve müzecilik etkinlikleri de hazır (tarihi) nesnelere uygulanan çalışmalar olarak kavramsal sanat işlerine imkan tanıyan bir saha oluşturmaktadır.

Konservatör-restoratör olarak senelerce Türkiye'nin çeşitli müzelerinde çalışma ve gözlem yapma imkanım oldu. Restorasyon etkinlikleri yoluyla müze ziyaretçileri ile bir etkileşim sağlanabileceği fikri de bu süreçte ve özellikle otantiklik konusunda yapmış olduğum araştırmalar neticesinde şekillendi. Etkinlikler sırasında ziyaretçilerin ilgilerini ve mutluluklarını görmek benim için de bambaşka bir deneyim oldu. Bu yolculukta benimle olan ve desteklerini esirgemeyen tüm kişi ve kurumlara içtenlikle teşekkür ederim. Kitapta sunulan model çalışmaların müzelerimizde yaygınlaşması ve yeni tasarımlarla da zenginleşmesi, bu yolla restorasyon ve konservasyon çalışmalarının toplumumuzla buluşması ümidiyle.

Dr. Uğur GENÇ

İÇİNDEKİLER

1. Giriş	01
2. Çalışmanın Önemi ve İlgili Kavramlar	05
2.1. Restorasyon ve Konservasyon Hakkında	05
2.2. Kültürel Miras ve Kültürel Mirasın Yönetimi Hakkında	11
3. Müzelerdeki Restorasyon Etkinlikleri	13
4. Restorasyon Uygulamalarının Sergilenmesine Yönelik Tasarlanan Çalışmalar	29
4.1. “Aslında Çok Değiştim”	30
4.2. “Seçme Şansınız Olsa” - Çoklu Evren	32
4.3. “Seramik Restorasyonu” - Bandın Birleştiriciliği	67
4.4. “Yansımalar”	72
4.5. “Hep mi Böyleydi?”	84
4.6. “Artırılmış Anlar”	90
4.7. “Bi Parçası Ol”	93
4.8. “Bir Eserin Son İmgesi Konservatör-Restoratörün Eseridir”	102
4.9. “Kusursuzluk Gözlerinde”	112
5. Etkinliklere Katılan Ziyaretçilerin Görüşleri	115
6. Değerlendirme ve Sonuç	119
KAYNAKÇA	123
EKLER	125

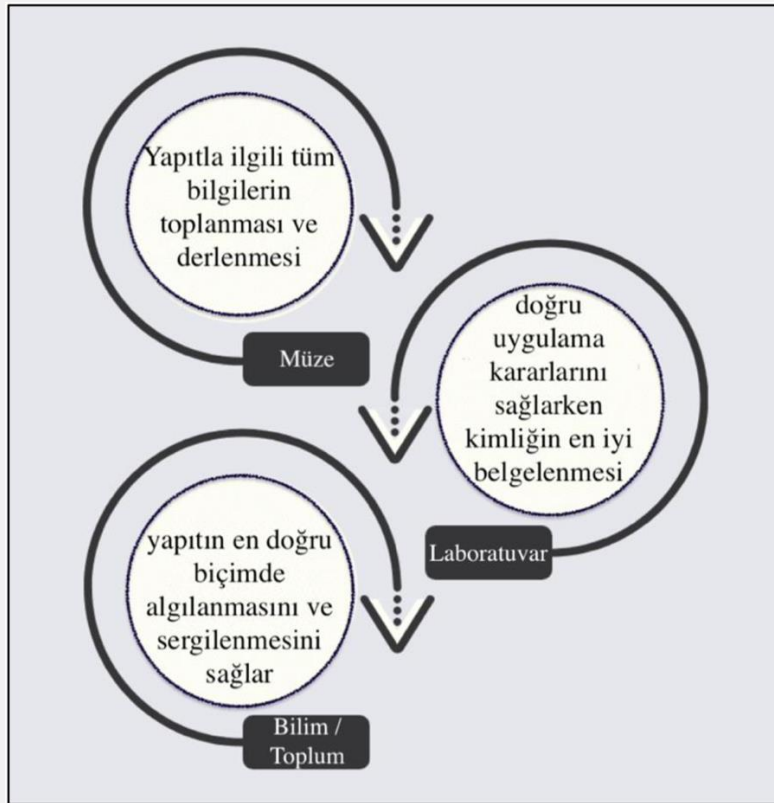
1. GİRİŞ

“Restorasyon ve Konservasyon Laboratuvarlarında Taşınabilir Kültür Varlıklarının Otantiklik Araştırmalarına Yönelik İzlenecek Metodolojilerin Geliştirilmesi” başlıklı doktora çalışmasında kapsamlı bir şekilde ele alınan yapıtların otantik kimlikleri, kültürel miras alanında özellikle konservatör-restoratörlerin uygulama kararlarına bağlı olarak görünüm ve sergileme ile doğrudan ilişkilidir (Genç, 2023). Tez çalışmasında elde edilen bilgilere göre; genel bir yaklaşım olarak, otantiklik ile orijinallik kelimelerinin aynı anlamda kullanılmasına bağlı olarak yaşanan karışıklıklar, uygulamacılar için yanlış değerlendirmelere neden olabilmektedir. Müdahale kararlarında görüldüğü gibi uygulamacının bir yapıtı orijinal duruma geri almaya çalışması, aslında taşıdığı otantik kimliğine zarar vermektedir. “Otantik durum” kavramının “orijinal durum” ile karıştırılması nedeniyle “özgün malzeme” adı altında zamanla yapıtın günümüzdeki özgünlüğüne katılan ek unsurları yapıttan alınmaya çalışıldığı görülmektedir. Eğer bir yapıtın orijinal durumuna odaklı olunursa bu sefer yapıtın hikâye ve kanıt verilerinin ihmal edilme tehlikesi oluşmaktadır. Nasıl ki yeni bir objeye arkeolojik görüntü vermek sahtecilikse arkeolojik malzemeye de yeni bir obje görüntüsü vermek de benzer şekilde sahtecilik eleştirisine açıktır. Yapıtı zarar vermediği sürece belge değeri taşıyan zamanın izleri, orijinal durum ihtiyacı olmadığında, olduğu gibi korunabilmelidir. Yapıtın önemine ya da işaret değerine göre ele alınıp korunması ve sergilenmesi biçimleri şekillenmektedir.

Yine aynı tez çalışmasında ifade edildiği gibi; otantik kimliklerin müzecilik alanında işlev alması için, bir nesnenin mutlaka 2863 sayılı yasa kapsamına girip girmemesi bir kriter oluşturmamaktadır. Aslında bir nesnenin otantik kimliğiyle “ne hissettirdiği” ve “neyi temsil ettiği” bilgisine bağlı olarak sergileme işlevi tasarlanabilmektedir. Her nesne, otantik kimliklerine bağlı olarak koleksiyon oluşturulmasında ve müzecilikte değerlendirilebilmekte, bu açıdan da restorasyon ve konservasyon bölge laboratuvarlarının çalışma materyali olmaktadır.

Yukarıda açıklanan eser otantikliği ile ilgili konulara bağlı olarak yaşanan en büyük problem, müzelerde sergilenen ve estetik ve fiziksel bütünlüğün sağlanmasına yönelik yoğun uygulamalara tabi tutulmuş nesnelerin “gençleştirilmeleri” sonucunda “yaşlılıklarına” ilişkin hissettirici ziyaretçi deneyiminin zayıflamasıdır. Ülkemiz müzelerinde bugüne kadar restorasyon ve konservasyon işlemlerini gerçekleştiren uygulamacılar tarafından müze ziyaretçileri ile etkileşimi başlı başına odağına almış çalışmalar da mevcut değildir. Bu nedenle restorasyon ve konservasyon konularında bilgi sahibi olmayan müze ziyaretçilerinin

eserleri algılama ve yorumlama deneyimleri sınırlı kalmaktadır. Restorasyon ve konservasyon işlemleri görmüş nesnelerin tarihsel öyküsüne dahil olmuş olan konservatör-restoratörlerin varlıklarına dikkat çeken ve bu sayede müze ziyaretçileri ile bir iletişim aracı olarak restorasyon etkinliklerinden yararlanabileceğini savunun bu araştırmada bazı deneysel çalışmalar tasarlanmış ve test edilmiştir (Tablo 1.1). Bu yenilikçi girişimlerin sahadaki sonuçları ziyaretçilere yöneltilen sorularla kayıt altına alınmıştır ve beşinci bölümünde verilmiştir. Tüm bu çalışmalar ile restorasyon ve konservasyon alanında yapılan uygulamaların müzecilik etkinliklerinde yer alarak ziyaretçiler ile iletişim kurulabileceği ve bu sayede restorasyon işlemleri hakkında toplumsal farkındalığın artırılacağı varsayılmıştır (Şekil 1.1). Bu varsayımdan hareketle kültür varlıklarının korunmasına katkı sağlanacağı da ön görülmektedir.

Şekil 1: Müze-laboratuvar-bilim/toplum arasındaki ideal ilişki (Genç, 2023: 356).

2020 yılında yayımlanan “Türkiye’de Somut Kültürel Mirasın Restorasyon ve Konservasyonu Değerlendirme Anketi Sonuç Raporu ve Düşündürdükleri” başlıklı araştırma katılımcılarının %82’lik bir bölümü, restorasyon ve konservasyonun toplumumuzca doğru anlaşılmadığını düşündüklerini ifade etmiştir. Görüş belirten katılımcılar, halkımızın bu konularda bilgilendirilmesini önermiştir. Ayrıca araştırma sonuçlarından biri olarak, bu kapsamda müzelerde çeşitli etkinliklerin yapılması yararlı görülmüştür (Genç, 2020: 58).

Çalışmanın Adı	Amacı
Aslında Çok Değiştim	Restorasyon ve konservasyon işlemleri yapılmış olan objelerin değişim süreçleri ile izlenmesi yoluyla otantik kimliklerin yansıtılarak aktif uygulamalar hakkında bilgilendirme yapılmasının sağlanması.
Seçme Şansınız Olsa - Çoklu Evren	Restorasyon ve konservasyon işlemleri öncesinde alınan kararlara bağlı olarak doğabilen farklı sonuçların yansıtılarak farklı otantik görünümlerin ve mesleki etiklerin tartışılabilmesi amaçlanmıştır.
Seramik Restorasyonu - Bandın Birleştiriciliği	Bazı müzelerde öğrenci etkinlikleri arasında yapılan seramik birleştirme çalışmalarının bir restoratör-konservatör eşliğinde birleştirilerek bilgilendirmeler yapılması, ayrıca kağıt bant ile birleştirilerek ortaya çıkarılan seramiğin yeni kimliği üzerine tartışılması amaçlanmıştır.
Yansımalar	Artırılmış gerçeklik uygulaması ile restorasyon işlemleri süren nesnelerin mevcut durumlarının yansıtılması amaçlanmıştır.
Hep mi Böyleydi?	Artırılmış gerçeklik uygulaması ile restorasyon işlemleri görmüş nesnelerin işlemlerden önceki hallerinin yansıtılması amaçlanmıştır.
Artırılmış Anlar	Artırılmış gerçeklik uygulaması ile çeşitli restorasyon sonuçlarının veya orijinal görünümün yansıtılması amaçlanmıştır.
Bi Parçası Ol	Restorasyon işlemleri tamamlanmakta olan nesnelerin son işlemlerinde ziyaretçilerin de yer almaları ve bu sürecin bir parçası olarak uygulamalar hakkında bilgilendirilmeleri amaçlanmıştır.
Bir Eserin Son İmgesi Konservatör-Restoratörün Eseridir	Konservatör-restoratörlerin gerçekleştirdikleri etkin uygulamalar sonucunda nesne görünümlerinin nasıl değiştiğine ilişkin workshop etkinliği ile ziyaretçilerle konuşularak bilgilendirmeler yapılması amaçlanmıştır.
Kusursuzluk Gözlerinde	Müzede izlendiklerinde yapılan restorasyon faaliyetlerinin anlaşılamadığı seramik veya tablo gibi boyalı güncel üretim nesnelerin çok kısa süreli UV ışık tutularak hasarlarının ziyaretçilere gösterilmesi ve restorasyon uygulamaları hakkında bilgilendirmeler yapılması amaçlanmıştır.

Tablo 1: Restorasyon farkındalığı amacıyla müzeler için tasarlanmış olan çalışmalar.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ VE İLGİLİ KAVRAMLAR

Bu çalışmanın özgünlüğü ve önemi, konservatör-restoratörlerin çalışmalarını müze alanlarında izleyicilere aktarabilmeleri için uygulamacı katılımlı tasarımlar sunmasıdır. Daha sonraki bölümlerde de örnekleriyle açıklanacağı gibi küçük objelerin restorasyon ve konservasyon çalışmalarına ilişkin izleyici bilgilendirilmesi şimdiye kadar tek yönlü olarak, ziyaretçinin çalışmaları izlemesine ya da bilgilendirme yazılarını okumasına bağlı gerçekleşmektedir. Ancak bu araştırmada yürütülen çalışmalar ile istenildiğinde kültürel miras profesyonelleri olan ve uygulama çalışanları olarak konservatör-restoratörlerin de dahil edildikleri etkinlikler tasarlanabilmektedir. Toplumumuzun, kültür varlıklarının ne şekilde restorasyon ve konservasyon işlemlerine tabi tutuldukları noktasında ilgi duydukları, pek çok zaman dile getirilmektedir ve özellikle de röportaj talepleri bu ilginin birer göstergesidir.¹ Hem potansiyel bir eğitim sahası hem de kültür varlıklarının restorasyon ve konservasyonuna dikkat çekebilecek uygulamalar olarak müzelerde konservatör-restoratör katılımlı yenilikçi sergileme çeşitliliklerinin denenmesi, ilk olarak bu araştırma ile gerçekleşmektedir.

Restorasyon ve restorasyonlardan yararlanmayı bir müze etkinliğine dönüştürmeyi sağlayan kültürel mirasın yönetimi kavramları bu bölümde detaylı olarak açıklanmaktadır.

2.1. Restorasyon ve Konservasyon Hakkında²

Restorasyon, en yalın ifadesiyle, kültür varlıklarının, tarihi veya sanatsal yapıtların uygun onarımlar ile eski haline geri getirilmesi, orijinal durumuna veya özgün kimlik olarak tanımlanmış olan durumuna geri kazandırılmasıdır. Restorasyonun uygulama materyali olan kültürel varlığın tanımı, bir yandan maddi tarihin tüm eserlerini dahil ederek, diğer yandan bugün sinemadan peyzaja ve hatta kent silüetine kadar uzanan çok geniş bir perspektifte modern kültürün birçok yönünü kapsayacak şekilde önemli ölçüde zenginleştiğini görmekteyiz. Bu kültürel zenginlikler temel olarak somut ve somut olmayan kültürel miras olarak iki başlık altında kategorize edilmiştir. Bu geniş bağlamda, kültürel mirasın restorasyon teorileri Avrupa'da son iki yüzyılda tartışılmış ve kapsayıcı bir kavram olan konservasyon yani koruma disiplini gelişmiştir. Bunlar genellikle karşıt olarak görülen, ancak aslında tek bir kültürel vizyonun iki kendine özgü yönünü temsil eden terimlerdir. Sadece restorasyon yapıyorum ya da sadece konservasyon yapıyorum demek elbette mümkündür. Ancak yapıtların konservasyon veya restorasyon projelerinde artık bütüncül ve etkin işlemlerin

¹ Bkz. Habitat Tv (Url-1).

² Bu bölüm, PTT Hayat dergisinin 30. sayısında yayımlanan röportajdan oluşturulmuştur (Url-2).

yerine getirilmeleri gerekliliği pek çok disiplini kültür varlıkları üzerinde çalışmalar üretmeye yöneltmektedir. Bu açıdan restorasyon ile konservasyon işlemleri birlikte yürüten etkinliklerdir. Bu nedenle son yıllarda Konservatör-Restoratör unvanı dünyada benimsenerek yaygınlaşmaktadır. Unvanın da vurguladığı gibi konservasyon etkinliklerini uygulayabilen restoratörler koruma etiklerini öncelemeleri beklenmektedir.

Konservasyonu ise kısaca nesnenin maddi niteliklerinin orijinal tutarlılığında korunması olarak tanımlayabiliriz. Bunun dolaylı ve doğrudan uygulamaları vardır. Restorasyon doğrudan uygulama gerektirir ve yapıtın görünümüne etki eder. Bu nedenle yenilenebilme şansı olmayan varlıkların restorasyon uygulamalarının en doğru şekilde yapılması zorunluluktur. Restorasyon işlemleri eski zamanlarda sanatçılara emanet edilmiştir. Rönesans'ta antik döneme duyulan ilgiyle kazılar yapılmış ve çıkartılan heykeller dönemin ünlü heykeltıraşlarına birleştirilerek tamamlanmıştır. Tablo restorasyonları da ressamlarca gerçekleştirilmiştir. Bugün adına hiperrestorasyon denilen bir anlayışla "kusursuz" bir şekilde yapıtların işlem gördüklerini görüyoruz. Bu uygulamalarda sanatçının yapıta çeşitli eklemelerle kendi yorumunu kattığını ya da yeterli araştırma yapılmadan hatalı birleştirme yoluna gidildiğini görebiliyoruz. Bu uygulamaların en büyük sakıncası yapıtın üreticisi olan sanatçısının niyetinin izleyicilere özgün kimliğiyle aktarılamaması olmasıdır. Diğer taraftan uygulamalarda restorasyon alanlarının belirtilmediğini de görmekteyiz. Bu nedenle uzun yıllar süren tartışma ve eleştiriler neticesinde restorasyonlarda uyulması gereken üç temel ilke oluşmuştur. Bunlar; yapıta mümkün olduğunca en az müdahale, ayırt edilebilirlik ve tersineliktir. Bugün restoratörler hangi kültür varlığı ya da sanat eseri grubu ile çalıştığı farketmeksizin yapıta eklenen her yeni unsurun belirtilmesi ve belgelenmesi kuralına sadık kalmak zorundadır. Tüm eklemeler ve uygulama malzemelerinin yapıttan geri alınabilmesi, yani işlemin istendiğinde tersine çevrilebilmesi önemlidir. Ancak tersinelik ilkesi üzerinde yapılan tartışmalar mevcuttur ve özellikle bazı uygulamaların malzeme konservasyonunun sağlanabilmesi için tersine alınmadığı kabul edilerek (suya doymuş ahşapların konservasyonunda ya da taş birleştirmelerinde olduğu gibi) faydası göz önünde bulundurularak restoratörlerce belgelenerek uygulanmaktadır. Belgeleme yazılı ve görsel olarak restoratörün tarihe düştüğü notlar olarak kendisinden sonraki meslektaşlarını ve araştırmacıları bilgilendirme dökümanlarıdır.

Belki bu noktada restoratör tanımını biraz açmakta fayda olabilir. Özellikle Almanya ve Fransa'da tanımlandığı şekliyle ülkemizde de taşınabilir nitelikteki kültür varlıkları ile sanat eserlerinin restorasyonlarını gerçekleştiren meslek elemanları restoratör olarak

tanımlanmıştır. Ülkemizde de bu tanım yer bulmuştur. Hatta burada üniversite eğitimi almış ya da almamış ayrımının gözetilmediğini de görmekteyiz. Örneğin bir arkeolog ya da heykeltıraş restorasyonla haşır neşir olarak kendisine bu unvanı yakıştırmıştır. Hatta bu unvanı kadro olarak da alabilmiştir. Mimari restorasyonlarda ise mimarın lisansüstü programla restoratör-mimar titri almasıyla mimari restorasyonlar yapması mümkündür. Burada kendisi uygulamacı değil plan ve proje yapıp yürütücülüğü üstlenendir. Uzun yıllar dillere pelesenk olarak restoratör denmiş olsa da artık uluslararası camia da bu durumdan rahatsız olarak bir ayrıma gidilmesi gerektiğini, seviyelendirme yoluyla da görev yetki ve sorumlulukların paylaşılması gerektiğini savunmaktadır. Burada sekiz basamaklı bir sistem görmekteyiz. İçinde doktora seviyesinden lise mezununa hatta usta, kalfa ve işçi düzeyine kadar restorasyon ve konservasyon alanında görev alanların tanımları yapılmış durumdadır. Restoratörün restorasyon, konservatörün konservasyon yaptığı düşüncesi de uzun bir dönem benimsenmiştir. Şimdi biliyoruz ki bu alanda lisans düzeyinde eğitim alanlar konservatör-restoratör olarak seviye 6, yüksek lisans eğitimi alanlar uzman konservatör-restoratör olarak seviye 7, doktora eğitimi alanlar doktor konservatör-restoratör olarak seviye 8 düzeyinde işler ortaya koymaktadır. Ülkemizde lisans düzeyinde eğitim veren bölümler Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım ya da Sanat Eserlerinin Konservasyonu ve Restorasyonu isimlerini almaktadır. Bu bölümlerde taşınabilir nitelikteki kültür varlıklarının ve sanat eserlerinin yanı sıra mimari öğelerin restorasyonu ile aktif ve pasif konservasyon uygulamaları konusunda eğitimler alınmaktadır. Restorasyon ve konservasyonun doğası gereği ihtiyaç duyulan araştırma ve incelemelerin bilinmesi için temel düzeyde arkeometrik teknikler yanı sıra sanat tarihi, mimarlık ve arkeoloji eğitimlerinin de bu bölümlerde verildiklerini görmekteyiz. Ön lisans programları da eğitim ağırlığına göre mimari restorasyon ya da eser koruma isimlerini almaktadır. Bu şekilde mezunları mimari restorasyon teknikeri veya konservasyon teknikeri olarak seviye 5 düzeyinde istihdam edilerek uygulamalar yapmaları beklenmektedir. Ülkemizde bu unvan ve sınıflandırmaların kabul görüp yaygınlaşması girişimlerinde bulunmak üzere Konservatör-Restoratörler derneği kurulmuştur.

Restorasyon için orijinal duruma geri kazandırılması demiştik. Burada orijinal olanın ne olduğunun tespiti, uygulamanın nerede durması gerektiğinin doğru belirlenmesi çok önemli olduğundan uygulama kararında konservasyon yaklaşımından uzak hareket edilmesi söz konusu değildir. Şöyle örneklendirirsem daha anlaşılır olacaktır sanırım. Kazılarda çıkartılan metal buluntuların gömüldükleri tarihten bu yana yüzeylerinde koruyucu patina tabakası oluşturdukları görülmektedir. Bu tabaka metalin ileri derecede oksitlenerek

koroziona bağlı yok olmasının önüne geçmektedir. Bronz bir sikke için özgün görünüm sarı tonda olmalıyken yüzeyi siyah görürüz. Restorasyonla amaç sikkenin olabildiğince temizlenerek özgün görünümüne geri kazandırılmasıdır ancak uygulamayı korumanın sağlanması için patina tabakasında bırakmak esastır. Bunun gibi bilgileri alanda çalışan profesyoneller bilmektedir ve uygulamaların restoratörler tarafından yürütölmeleri bu açıdan da çok önemlidir. Tarihi belge değeri taşıyan kanıtların da artık o yapıta yeni bir kimlik kazandırdığı düşüncesiyle restore edilmeyip mevcut haliyle korunmaları gerektiği durumlar söz konusu olabilmektedir. Çanakkale savaşında havada çarpışmış mermiler artık tek başlarına birer mermi olarak görülüp birbirlerinden ayrılarak restore edilmemekte, hikayesi olan kimlikleriyle korunmaktadırlar. Mimari ölçekte örneğın, kiliseden camiye çevrilen bir yapının nasıl ki kimliği artık buysa, restorasyonlarda bu kimliğin korunmasına dikkat edilir. Tarihi yapıtlar, içinden geçen tarihi olayların ayrılmaz bir parçasıdır ve farklı aşamaları anlamlı tanıklıklarla anıt-belge olarak yapılandırılırlar. Bu açıdan koruma yaklaşımının üst başlık olduğu bir dairenin içine restorasyonu almaktayız. Daha geniş ölçekte bir örnek verirsem, ikinci dünya savaşında neredeyse tamamen yok olan Varşova kentinin aslına sadık kalınarak yeniden inşa edilmesi (rekonstrüksiyon) sonucunda tarihi sürekliliğın yaşatılması göz önünde bulundurularak UNESCO dünya mirası listesine alınmıştır. Bu şekilde kent, yeniden orijinal durumuna geri kazandırılarak restore edilmiştir. Restorasyon yaklaşımı kent kimliğinin korunmasına ve yaşatılmasına hizmet etmiştir. Toparlayacak olursam restorasyon uygulaması, yapıtın kabul edilen ve korunması amaçlanan özgünlüğüne ulaşılması için uygulanır. Bu açıdan konservasyon ile yakın bir bağı vardır.

Bir yapıtın restorasyonunu yapmak yeterli gelmemektedir. Bu yapıtların sürdürülebilir korunmalarının sağlanması ile yeniden restorasyon ihtiyacının doğmaması amaçlanmalıdır. Bu nedenle sürekli takip, periyodik bakım ve ideal koşulların muhafaza edilmesi gereklidir. Konservatör-restoratörler bu aşamada da görev alarak bütüncül koruma sağlamaktadır. Bütüncül korumadan söz açılmışken kültür varlıklarının restorasyona ihtiyaç duymaması için önleyici koruma tedbirlerinin alınmasında herkese sorumluluk düşmektedir. Kaçakçılıkla mücadele, vandalizmin önlenmesi ya da en basitinden flaşla fotoğraf çekilmesine engel olunması bile önleyici koruma olarak değerlendirilir. Bugün kültür varlıklarının korunması noktasında kurumların büyük bir ivme kazandığı görölmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde kurulan bölge laboratuvarları tüm ülkeye yayılarak hizmet vermektedir. Belediyeler, bünyesinde oluşturdukları birimlerde ya da kültür varlığı envanterine sahip kurumlar restoratör kadroları açmakta ve mevcut sayılarını arttırmaktadır.

Konservatör-Restoratör tanımı ve derecelendirmeleri ülkemizde henüz yerleşmediği için aynı potada isimlenerek restoratör olarak tanımlanan kültürel miras sektörü emekçileri, kültür varlıklarının yer aldığı her alanda görev almaktadır. Görevleri bir kazıda topraktan yapıtın zarar görmeden kaldırılmasından müze objelerinin paketlenip taşınmalarına, tabloların restore edilip ahşap çerçevelerinin biyolojik zararlılara karşı dezenfeksiyon işlemlerine veya depoların ve sergi alanlarının eser sağlığına en uygun şartların sağlanmasından yapıların taş temizliklerinden altın varak uygulamalarına kadar çok geniş bir yelpazededir. Paramparça bir seramiği birleştirip formunu geri kazandırdıkları gibi yıkık bir tapınağın sütunlarını ayağa kaldırmakta, bazen korozyonlu bir miğferi bazen de kalker kaplı bir taban mozaiğini açığa çıkartmaktadır. Böylesi çeşitli kültür varlıkları arasında bu nedenle uygulamacılar yeteneklerine yatkın eser ve malzeme grubunu çalışmayı tercih etmektedir/tercih etmelidir. Bireysel bir örnek verecek olursam, kağıt restorasyonu benim uygulama alanıma girmemektedir. Eğitimi almış ve uygulamada bulunmuş olsam da veya kendimi buna kanalize edip geliştirme yolunu seçebileceksen uzmanlaşma ve branşlaşmanın önemini savunduğum için tercih etmemekteyim. Uygulamacılarda her geçen gün daha da kabul görmeye başlayan bu yaklaşımda olan bir restoratör kağıt eser koleksiyonu olan bir müze için sergileme ve önleyici koruma tedbirlerini eserlerin sağlığı için uygulamaktadır. Bu bağlamda, temelde her eser için önleyici ve basit koruma uygulamalarını bilen ve gerektiğinde uygulayan ancak belirli eser grubunda aktif konservasyon ve restorasyon uygulamalarını gerçekleştirdiklerini söyleyebilirim. Kullanılan malzemelerin eserlerle uyumlu, gerektiğinde geri alınabilen, esere ve uygulamacıya zarar vermeyen nitelikte olması gerekmektedir. Son yıllarda dünyada gündeme alınan “yeşil konservasyon” kavramıyla doğaya zarar vermeyen malzemeleri daha çok tercih etmeye çalışıyoruz. Kullandığımız ekipmanlar bizlerin uygulama yapmasının yanı sıra malzemenin belgelenmesi, bozulmanın teşhisi veya takip için yararlandığımız tekniklere yöneliktir. Malzeme karakterizasyonu için tahribatsız analiz yöntemlerini tercih ederek radyografik görüntülemeler ile iç yapıyı öğrenebildiğimiz gibi taşınabilir XRF cihazı yardımıyla inorganik eserlerin elementel içeriklerini öğrenebilmekteyiz. Yapıdan alınan harç ve sıva örneklerinin analiziyle yeni restorasyonlar için uygun malzeme oranları raporlanmakta, bazen de ahşap tür ve cins analizleri yoluyla yeni eklenecek olan ahşap elemanların niteliği ortaya çıkarılmaktadır. Tüm bunlar restoratörlerin görev aldıkları kurumlarda olabildiği gibi işbirliği yapılan kurum ya da üniversitelerle de gerçekleştirilebilmektedir.

Sosyal medya doğru uygulamaların tanıtıldığı gibi hatalı uygulamaların da eleştirilmesine zemin olmuştur. Bir anlamda da sosyal medyanın varlığının bir tedirginlik oluşturduğunu da görüyoruz. Eleştiri alma çekincesi her zaman kaliteyi ve özeni tetikler düşüncesindeyim. İş artık o noktada ki, müzesinde tarihi eserlerinin restorasyonuna başladığını söyleyen bir kurum paylaşımına uygulamacıların yetkinliği, hangi yöntemlerle uygulamaların yapıldığı hatta eldiven veya maske kullanılıp kullanılmadığı bile yorumlarla eleştirilmektedir. Yapılan restorasyonların arka planında bir kurul kararının, akademisyen raporunun ya da profesyonel ekiplerin görev almaları söz konusu ise makul açıklamalarla cevaplanmaları gerekmekte ve yanlış bilinen hususların aydınlığa kavuşturulmaları gerekmektedir. Artık uygulama yapanın ve uygulama yaptıranın herhangi hatasında sosyal medyada kalıcı olarak yer edeceği endişesiyle temelleri sağlam araştırmalara dayanan, restorasyon etik ve ilkelere bağlı uzman ekiplerle restorasyonların yapılmasına özen göstermelidir. Benim bakış açımdan kötü restorasyonlar yapıtların eskilik değerine saygı duyulmadan “ihtişam” çabasıyla yapılan yenilemelerdir. Diğer yandan özgün görünümünden yapıtı bambaşka bir görünüme dönüştüren işler de kötü restorasyondur. Yukarıda da değindiğim gibi restorasyonlarda üç temel ilkeye yer verilmeyen tüm uygulamalar kötü restorasyondur. Antiphellos Antik tiyatrosu zeminine bugün uygulama alanında kabul görmeyen çimento kullanılması da restorasyon adı altında hatalı uygulamalardır. Bu nedenle bu alanda eğitim almış konservatör-restoratörlerin bu ekiplerde yer alarak söz sahibi olmalarının önemini hatırlatmak isterim. 2012 yılında hatırlayacak olursanız 1930 tarihli Ecce Homo freskinin kasabada yaşayan bir kadın tarafından “iyi niyetli” restorasyonu dünya çapında trajikomik bir vaka olarak konuşulmuştu. Kültür varlıkları ve sanat eserleri eli yatkın olsa da bu alanda yeterliliğini almamış kişilere değil esere zarar vermeyen malzeme ve yöntemleri bilen, etik ve ilkeleri uygulayan konservatör-restoratörlere teslim edilmeliler. Bunun bir önemli nedeni de yapıtın taşımış olduğu estetik ve teknik bilginin zarar görmeden korunabilmesi içindir.

Yapıtlara bir değer atfedildiğinde maddi bir getiri kaynağı olarak görülüp bazen kaçak kazılarla bazen hırsızlıkla ya da sahte eserlerin üretimiyle hep cezbedici bir unsur olarak suça konu teşkil ettiklerini görüyoruz. Bu değerlemenin kaynağı aslında batı materyalist anlayışından gelmektedir. Kamu açısından arkeolojik, etnografik ya da sanat eserinin değeri paha biçilmezdir. Pahası yoktur demek kültür varlığı olarak 1 tl ya da 1.000.000 tl gibi meblağların bir öneminin olmadığına vurgu amaçlıdır. Maddi değer bir kriter olmaksızın bu varlıkların korunmaları ve restore edilmeleri toplumun nesiller boyu kültürel varlıklara

erişimini sağlamaktadır. Kültür varlıklarının yasadışı satışını kazanç yolu olarak seçen gruplar için bir değer göstergesiyle “tarihi eser” tanımlaması ile sunulan haberler iştah uyandırmakta ve maalesef suça konu işlerin ortaya çıkmasına da yol açmaktadır. Restorasyonda ise “ihya ettik” veya “ayağa kaldırdık” gibi haberler sanki makbulü buymuş gibi bir kanı oluşturabilmektedir. Bu nedenle konservatif uygulamanın karar alınıp yeterli olacağı durumlarda gereksiz bir restorasyon faaliyetine girilmesine yol açmaktadır. Geri kalmış veya yetersiz kalmama yarışı dahi söz konusu olmaktadır. Yine burada başta da söylediğim gibi restorasyon uygulamalarının karar vericisi konservatör-restoratörler olmalıdır.

Restorasyon eğitiminin verildiği liseler bir elin parmaklarını geçmemektedir. Bu alandaki eğitim asıl olarak iki ve dört yıllık okullarda yapılmaktadır. İki yıllık eğitim bir teknikerlik görevi için yerli kabul edilmektedir ancak tüm uygulamaları yapabilen lisans eğitimi profili bir konservatör-restoratör için yetersizdir. Öğrencilerin pratik imkânları bölümün bir kazısının olmasına veya işbirlikleri içinde projelerde yer almasına bağlı olarak değişebilmektedir. Ancak yaygın olarak öğrencilerin yaz aylarında staj çalışmaları kapsamında kendilerini geliştirdikleri ve pratik yapma şansı bulduklarını söyleyebilirim. Eğitimin mesleğin gereklilikleri ile öğrencileri verilmesi teoride öğretildiğinde pratik meslek hayatında görev tanımının yapılmamasından, mesleğe olan yanlış algıya ya da gerekli imkânların sağlanmamasına bağlı olarak teorinin pratiğe istenen düzeyde geçemediği durumlar yaşanabilmektedir. Çok yetenekli bir futbolcunun engebeli sahada kramponu olmadan koşup gol atmasını beklemek ne kadar zorsa bizlerin de mesleğin hak ettiği düzeyde işler icra etmemizin önünde engeller olabilmektedir.

2.2. Kültürel Miras ve Kültürel Mirasın Yönetimi Hakkında³

Kültürel miras, Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi'nin (ICOMOS) tanımına göre: *“Geçmişten bugüne ulaşmış, insanların sahiplik bağı içinde olmaksızın sürekli değişim halinde olan değerlerinin, inançlarının, bilgilerinin ve geleneklerinin bir yansıması olarak betimlenen somut ve somut olmayan tüm varlıklardır”* (ICOMOS, 2013). Müzeler ise; *“Geçmiş ve geleceği değerlendirebileceğimiz, bu amaçla diyalog kurmamızı sağlayan, demokratikleştirici, kapsayıcı ve çok sesli alanlardır. Bugünün çatışma ve zorluklarını tanıyıp tanımlayarak, toplum adına korumakla yükümlü oldukları eserleri ve (kültür) örneklerini gelecek nesiller için güvence altına alır, her kesimden insanın (bu) kültürel mirasa erişimi için eşit haklar sağlar. Müzeler kâr amacı gütmaz. Katılımcı ve şeffaftırlar; insan onuruna ve*

³ Bu bölümün araştırmasında Hazel Numanoglu'nun yüksek lisans tezinden yararlanılmıştır (Numanoglu, 2021).

sosyal adalete, bütün dünyayı ve insanlığı kapsayan biçimde eşitliğe ve iyiliğe katkıda bulunmak için toplar, muhafaza eder, araştırır, yorumlar, sergiler ve dünyadaki anlayışı bu yönde geliştirmek için çeşitli topluluklarla aktif olarak çalışır”(Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği (MMKD), 2021). Özel’e göre; 20. yüzyılın ilk yarısına kadar müzeler, eserlerin toplanması, korunması ve sergilenmesini temel alan, toplumun ihtiyaçlarının dışında şekillenmiş klasik bir müzecilik anlayışıyla hizmet vermişlerdir. 1960’larda yaşanan sosyokültürel hareketlilik, teknolojik gelişmelerin yaşanması ve siyasi ve ekonomik güç dengelerinde yaşanan değişimler, toplumların kendi kültürel kimliklerini oluşturma ve anlama çabalarını şekillendirmiş; bu da müzecilik anlayışının değişmesine yol açmıştır. Bu dönemden sonra, kültürel bilgi birikiminin bireylere daha iyi aktarılabilmesi için yeni yöntem ve tekniklerin kullanıldığı, bilgi odaklı çağdaş anlayışın benimsendiği hizmetler sunulmaya başlanmıştır (Özel, 2016: 178).

Vardar’a göre yapılan tanım ise nesne odaklı anlayıştan ziyaretçi deneyimi odaklı bir organizasyonu tarif etmektedir: *“Belirlediği içerik ve program çerçevesinde barındırdığı ve barındıracağı varlıkları kişiye zevk vermek, bilgi ve bilinç kazandırmak, eğitmek, duyarlılık ve heves aşılacak amacıyla inceleyen; içeriklerini açıklayan, araştıran, gelecek kuşaklara aktaran ve onları sergileyip, tanıtan, kar ve kazanç beklentisi olmayan, tarihsel zenginliği motive eden, bilimsel ve kültürel devamlı kuruluşlardır.”* Keleş V., 2003: 1-2). Yaygın klasik anlayışla müze, sahip olduğu koleksiyonları salonlarda ya da vitrinlerde sergileyen geleneksel bir yapıya sahiptir. Oysa çağdaş müzecilik anlayışında müze, bireyi temel alarak koleksiyonunda bulunan nesnelerin anlamını kavramasını sağlayacak, kendini geliştirme yollarını öğreten bir eğitim kurumu işlevini üstlenmiştir (Yavuzoğlu-Atasoy, 1999: 147). Tony Bennett ise müzenin amacını şu şekilde tanımlanmıştır: *“Eğitim kurumu olarak müzeleri kabul etmek müzeleri laboratuvar ortamı haline sokmakta ve ziyaretçiyi önemli kılmaktadır. Ziyaretçi odaklı müzelerde sergileme, ziyaretçinin interaktif katılımı ile önem kazanmaktadır. Sergi hem müzeler için nesnenin önemli olduğu koşulda, hem de ziyaretçinin önemli olduğu koşulda eğitimle doğrudan ilgilidir. Müzede bulunan bir sergilemenin amacı, gizli ya da açık eğitimidir.*

Yukarıda aktarılan tanımlardan anlaşıldığı üzere, kültürel miras yönetimi; kültür varlıklarının ele alınmasını ve onların etkili bir biçimde değerlendirilmesine odaklanmaktadır. Bu bağlamda restorasyon etkinlikleri de bu yönetimin etkili araçlarından biri olma potansiyelindedir.

3. MÜZELERDEKİ RESTORASYON ETKİNLİKLERİ

Müzelerde ziyaretçilere yönelik gerçekleştirilen restorasyon etkinliklerinin genel olarak altı kategoride ele alındıkları görülmektedir. Bunlar;

- Resimlerle, poster ve/veya obje kullanımı ile yapılan sergileme yoluyla,
- Çocuklara, seramik parçaların birleştirilmesi işlemi yaptırılarak,
- Çocuklara, kazı etkinliği içinde seramik birleştirmesi yaptırılarak,
- Cam ile ayrılmış bir alandan restorasyon işlemleri izletilerek,
- Restoratörün müze ziyaretçileri ile belirlenen zamanlar içinde konuşarak,
- Restorasyon ve konservasyon birimleri ziyaret edilerek sağlanmaktadır.

İstanbul Arkeoloji Müzesi sergi salonları arasında yer alan ve bir kazı alanının unsurlarının yansıtıldığı modern müzecilik anlayışıyla tasarlanmış olan salonda bir de kazı restorasyon ve konservasyon laboratuvarı yansıtılmaktadır (Resim 1-2-3).

Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi içinde yer alan Eğitim ve Deneyim Atölyesi'nde salı ve perşembe günleri öğrencilere yönelik aktiviteler gerçekleştirilmektedir. Atölye alanlarından biri olan restorasyon-konservasyon atölyesinde, müze uzmanı nezaretinde öğrencilerin panolar yardımıyla bilgilenmesi ve seramik birleştirme çalışması yapmaları sağlanmaktadır (Resim 4-5-6-7-8). Bolu Arkeoloji Müzesi de 18 Mayıs Müzeler Günü çerçevesinde 2019 yılında öğrencilerle kazı ve seramik birleştirme etkinliği düzenlemiştir (Resim 9-10-11-12-13-14-15-16-17). Müze solanlarında ise Rijksmuseum “Gece Devriyesi” tablosunun araştırma ve restorasyon sürecini camekan bir alan içinde gerçekleştirip ziyaretçilere izletmiştir (Url-3-4, Resim 18-19). Ziyaretçiler ile uygulamalar hakkında konuşulabildiği etkinlikler ise “açık konservasyon” olarak adlandırılmaktadır. Bu etkinliğin yapıldığı müzelere dünyadan Penn Museum (Url-5, Resim 20) ve ülkemizden Troya Müzesi örnek verilebilir (Url-6, Resim 21).

Konservasyon merkezlerinin ziyaret edilmesi yoluyla katılımcıların bilgilendirildikleri turlar da söz konusudur. Lunder Konservasyon Merkezi'ndeki program, konservasyon atölyelerine düzenlenen turları içermektedir (Resim 22, Url-5). Dallas Sanat Müzesi'nin konservasyon departmanı ise ziyaretçilerin, çeşitli projelerden elde edilen önemli bulguları içeren, konservasyon araştırmalarını detaylandıran bir galeri sergisinin yanı sıra, bir resim konservatörünü iş başında görmesine de olanak tanımıştır. Eserler ve onlara eşlik eden bilgiler sık sık değişmekte ve bu sayede ziyaretçi dinamizmi canlı tutulmaktadır (Url-5).

Resim 1: Kazıdan çıkartılan objelerin belgelenmesi.

Resim 2: Kazı restorasyon ve konservasyon birimini yansıtan canlandırma.

Resim 3: Sergide kullanılan ve masaya sabitlenmiş olan objelere dokunulabilmektedir.

Resim 4: Müze Eğitim ve Deneyim Alanı.

Resim 5: Restorasyon-Konservasyon Atölyesi.

Resim 6: Atölye için hazırlanan bilgilendirme panoları.

[BU ATÖLYEDE NE YAPIYORUZ?]

Kırık seramik parçalarının birleştirilip bir bütün haline getirilmesi deneyimlenirken, çocukların el becerilerinin geliştirilmesi sağlanıyor. Bununla birlikte, müzelerin sergi alanlarında bulunan eserlerin toprak altından çoğu zaman parçalı şekilde çıkarıldığı ve Restoratör-Konservatör tarafından onarıldıktan sonra sergilendiğinin farkına varılması amaçlanıyor.

[RESTORASYON NEDİR?]

Özgünlüğüne sadık kalmak şartı ile tarihi eser üzerindeki bozulmaları gidermek amacıyla orijinaline en uygun malzeme ve yöntem kullanılarak yapılan müdahaleler bütünüdür.

[RESTORATÖR KİMDİR?]

Tarihi eser niteliği taşıyan tüm objelerin zaman içinde gerçekleşen bozulmalarını durdurup, uygun malzeme ve yöntemlerle onaran ve gelecek nesillere ulaşmasını sağlayan uzmandır.

[KONSERVASYON NEDİR?]

Tarihi eser üzerindeki bozulmalara neden olan etkenlerin tespit edilerek bozulmayı durdurmayı veya bozulmanın ilerlemesini önlemek için yapılan müdahaleler bütünüdür. Burada esere doğrudan müdahale söz konusu olmayıp, çevresel şartların düzenlenmesi esastır.

[KONSERVATÖR KİMDİR?]

Tarihi eser niteliği taşıyan tüm objelerin geçmişten geleceğe aktarılmasını koruması yönündeki her türlü çalışmayı yapan uzmandır.

[SERAMİK KONSERVASYONU]

Seramik objeler laboratuvara topraktan çıktıkları genellikle hali ile kırık ve topraklı olarak gelirler. Laboratuvarında belirli işlemlerden geçtikten sonra bir bütün haline getirildikten sonra teşhire konurlar.

Öncesi

İşlem Esnasında

İşlem Esnasında

Sonrası

Resim 7: Bilgilendirme panoları detayı.

[AHŞAP KONSERVASYONU]

Ahşap eserler, organik materyallerden imal edildiği için bozulmaları daha kolay olmaktadır. Genellikle kırık, çatlak, parçalanmış, böcek istilasına uğramış şekilde laboratuvara gelen eserler uygun yöntem ve malzemelerle onanarak orijinal durumuna getirilmeye çalışılır.

Öncesi İşlem Esnasında

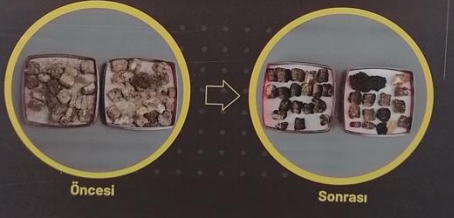
İşlem Esnasında Sonrası

[METAL-DERİ KONSERVASYONU]

Metal objeler genellikle korozyona uğramış ve kırık şekilde ele geçerler. Temizliği ve sağlamlaştırması yapıldıktan sonra kırık parçaların birleştirilmesi gerçekleştirilir. Deri ise günümüze gelmesi zor olan malzemelerdir. Ender ikilde sağlam bulunurlar ve uygun malzemelerle gerekli temizlik ve sağlamlaştırma işlemlerine tabi tutulurlar.

Öncesi Sonrası

Öncesi Sonrası

[CAM KONSERVASYONU]

Cam objeler laboratuvara topraktan çıktıkları hali ile kırık ve topraklı olarak gelirler. Laboratuvarda belirli işlemlerden geçtikten sonra bir bütün haline getirildikten sonra teşhire konurlar.

Öncesi İşlem Esnasında

İşlem Esnasında Sonrası

[ÇİNI KONSERVASYONU]

Çini objeler laboratuvara topraktan çıktıkları hali ile kırık ve topraklı olarak gelirler. Laboratuvarda belirli işlemlerden geçtikten sonra bir bütün haline getirildikten sonra teşhire konurlar.

Öncesi İşlem Esnasında

İşlem Esnasında Sonrası

Resim 8: Bilgilendirme panoları detayı.

Resim 9: Bolu Arkeoloji Müzesi Müzeler Günü etkinliğinde kazı çalışması (Müze Arşivi).

Resim 10: Kırılmış seramik parçalarının bulunması (Müze Arşivi).

Resim 11: Parçaların birleştirilmesi (Müze Arşivi).

Resim 12: Seramik birleştiren bir ekip (Müze Arşivi).

Resim 13: Parçaların birleştirilmesi (Müze Arşivi).

Resim 14: Birleştirilen seramiklerin sergilenmesi (Müze Arşivi).

Resim 15: Parçaların birleştirilmesi (Müze Arşivi).

Resim 16: Seramik birleştiren bir ekip (Müze Arşivi).

Resim 17: Etkinlik katılım belgelerinin takdimi ve etkinlikte görev alan müze müdürü Özgür ÇOMAK ve müze çalışanları Rüya ALTUNEL ile Neslihan AKBULUT (Müze Arşivi).

Resim 18: Rembrandt'ın *Gece Devriyesi* üzerinde yaklaşık üç yıl boyunca ve halkın gözü önünde çalışmalar yapılmıştır (Url-3).

Resim 19: *Gece Devriyesi* tablosunun ve yürütülen çalışmaların izlendiği sergileme alanı (Url-4).

Resim 20: Penn Museum Artifact Lab servisi, ziyaretçilerin konservatörleri çalışırken görmelerine ve günde iki kez onlarla projeleri hakkında sohbet etmelerine olanak tanımıştır (Url-5).

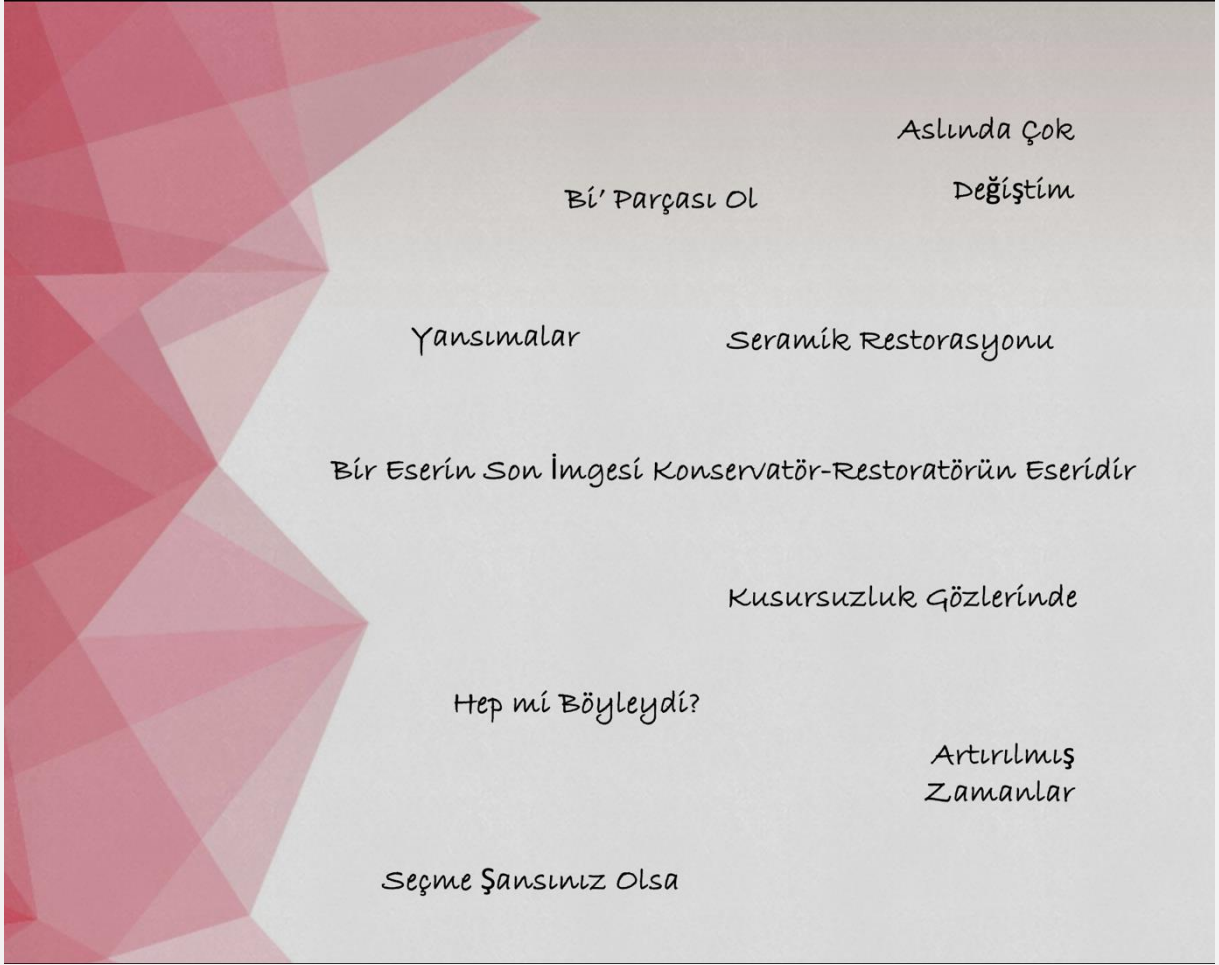

Resim 21: “Perdeler Açılıyor” adını taşıyan açık konservasyon etkinliği (Url-6).

Resim 22: Lunder Konservasyon Merkezi'ndeki program, koruma atölyelerine turları içermektedir (Url-5).

4. Restorasyon Uygulamalarının Sergilenmesine Yönelik Tasarlanan Çalışmalar

Aslında Çok
Değiştım

Çalışma Adı: Aslında Çok Değiştim

Fikir ve Tasarım: Restorasyon işlemi görmüş olan arkeolojik kazı buluntunun sergilenmesi sırasında yanında kullanıldığı zaman ki olası görünümü ile kazı alanında çıkartıldığı korozyonlu görünümü birlikte sergilenerek değişimin/dönüşümün izlenmesi amaçlanmıştır. Bu sayede izleyiciler, farklı tarihsel zamanlara yansıyan görünümler üzerinden tarihi objenin şu anki mevcut görünümünün nesne biyografisinde yer aldığı son otantik kimliği olduğunu kavramaktadır. Bu tasarım, müze sergilemelerinde ilk defa yer almıştır.

Malzemesi: Orijinal bronz tarihi eser, röntgen görüntüsü yardımıyla hazırlanan 3 boyutlu veri sayesinde 3 boyutlu yazıcıda PLA (Polilaktik Asit) Filament ile üretilmiş ve doku verilmiş iki kopya (orijinal ve buluntu hali).

Resim 21: Malzemelerin üretim süreci (solda) ve tasarlanan dizilim (sağda).

Sergilendiği Yeri ve Tarihi: Samsun Arkeoloji ve Etnografya Müzesi / 09 Ekim 2023

Resim 22: Çalışmanın yeniden ziyarete açılacak olan müze sergisindeki vitrin konumu.

Seçme Şansınız
Olsa

Çalışma Adı: Çoklu Evren

Fikir: Restorasyon uygulamalarda alınan farklı kararlara bağlı olarak işlemler sonunda eserin görünümü değişiklik göstermektedir (Tablo 1). Örneğin bir seramik eser birleştirildiğinde eksik kalan kısmı bazen bırakılmakta, bazen alçı ile tamamlanmakta, bazen bu alçı tamamlamalar ayırt edici, bazen ise fark edilmeyecek düzeyde boyanabilmektedir. Olası farklı uygulamaların 10 seramik obje örneğinde gerçekleştirilip, müzede ziyaretçiler ile iletişim kurulabilecek bir alanda sergilenmesi, ayrıca ziyaretçiler için hazırlanan bilgilendirme panoları ile restorasyon işlemleri hakkında bilgiler aktarılması amaçlanmıştır. Ziyaretçilerin görüşünü alarak hangi uygulamayı vitrinde görmeyi tercih ettiklerine verdikleri yanıtlar ise bu çalışmanın bir çıktı verisini oluşturmuştur. Seramik sanatı ile restorasyon ve müzecilik disiplinlerinin ortaklığında izleyici ile etkileşim sağlanarak, bir objenin sergileme sürecinin ve kararlara bağlı farklı versiyonlardan oluşan çeşitli imgelerin yansıtılması düşünülmüştür.

Materyal: Etkinlikte yararlanılan objeler, Ankara-Gölbaşı'nda geleneksel üretim yapan Mogan Çömlek Atölyesi'nde seramik ustaları olan Önen kardeşlerin elinden çıkmış pişmiş toprak üretimler arasından seçilmiştir. ⁴ Seramik model obje formu, sergi düzeni ve ziyaretçi incelemelerinde kolaylık sunulması açısından 9X8 cm ölçülerinde tercih edilmiştir.

Resim 23: Mogan Çömlek Atölyesi

⁴ Gölbaşı Çömlekçiliği ile ilgili detaylı bilgi için bakınız: Okca, A. K., ve Buner, Ö. P. (2020). "Gölbaşı (Ankara) Çömlekçiliği ve Günümüzdeki Durumu". *The Journal of Academic Social Science*, 9(9), 228-238.

Resim 24: Atölyede seramik üretimi (Url-7).

Resim 25: Proje için temin edilen seramikler.

Obje	Temsil	İşlem	Otantik Kimlik ⁵	Bütünlük
No 1	Obje, kırılmış bir halde topraktan çıkartılmış ve eksik parçası bulunmayan pişmiş toprak kazı buluntusunu temsil eder.	Canlandırmada, buluntunun hiçbir işlem görmeden, bulunduğu hali ile sergilenmesi yansıtılır.	Uygulama, antik yapıtın günümüze ulaşmış son durumudur.	Tarihi bütünlük ön plandadır.
No 2		Obje, profil verir şekilde kısmi birleştirme işlemi görmüştür. Temizlik işlemi yapılmadan kırık parçaları ile sergilenir.	Uygulama, antik yapıtın buluntu durumu ile restorasyon işlemi görmüş versiyonların sentezidir.	Fiziksel bütünlük asgari düzeyde ele alınıp tarihi bütünlük ile birlikte verilmiştir.
No 3		Kırık parçalar temizlik işlemi görmeden birleştirilmiştir.	Tarihi objenin minimum müdahale ile restorasyon görmüş halidir.	Uygulama, objenin fiziksel ve tarihsel bütünlüğünü yansıtır.
No 4 ⁶		Kırık parçalar temizlik işleminden sonra birleştirilmiştir.	Objenin orijinal durumuna ulaşılması için restore edilmiş halidir.	Objenin fiziksel ve estetik bütünlüğü korunmaktadır.
No 5	Obje, kırılmış bir halde topraktan çıkartılmış ve eksik parçası bulunan pişmiş toprak kazı buluntusunu temsil eder.	Objeye ait tüm parçalar temizlenir ve birleştirilir. Eksik kısım için herhangi bir işlem yapılmaz.	Mevcut parçaları ile restore edilmiş tarihi objedir.	Objenin tarihi, fiziksel ve estetik bütünlüğü kısmi korunmaktadır.
No 6		Objeye ait tüm parçalar temizlenir ve birleştirilir. Eksik kısım alçı ile tümlenir ve boyama yapılmaz.	Objenin mevcut parçalar ile birleştirilip orijinal formunun yeniden verildiği halidir.	Objenin fiziksel bütünlüğü ön plana çıkartılır. Tarihi ve estetik bütünlük kısmi ele alınır.
No 7		Objeye ait tüm parçalar temizlenir ve birleştirilir. Eksik kısım alçı ile tümlenir, desen tamamlanır, seramik rengine yakın bir tonda boyama yapılır,	Objenin mevcut parçalar ile birleştirilip orijinal formunun ve estetik unsurlarının yeniden verildiği halidir.	Objenin fiziksel ve estetik bütünlüğü korunmaktadır. Tarihi atıf, restorasyon ile belirtilir.
No 8		Objeye ait tüm parçalar temizlenir ve birleştirilir. Eksik kısım alçı ile tümlenir ve çizgisel bezeme yapılır, alçı boyanmaz.	Seramik formun bütünlüğü ve estetik bilgisi yansıtılır ancak renk bilgisi nötr bırakılır. Restorasyon geçirdiği bellidir.	Objenin fiziksel ve estetik bütünlüğü korunmaktadır.
No 9		Objeye ait tüm parçalar temizlenir ve birleştirilir. Eksik kısım alçı ile tümlenir, fark edilebilir aykırı bir renk ile boyama yapılır.	Restoratörün yapmış olduğu işlemi (varlığını) belirgin olarak hatırlatmak istediği restorasyon görmüş halidir. ⁷	Objenin fiziksel bütünlüğü ön plana çıkartılır. Tarihi ve estetik bütünlük kısmi ele alınır. Günümüz işaretlenir.
No 10 ⁸		Objeye ait tüm parçalar temizlenir ve birleştirilir. Alçı ile tamamlama yapılmadan kaide üzerinde sergilenir.	Bir seramik eserin yaklaşık %40'ı mevcut olan ve restore edilmiş orijinal parçasıdır.	Objenin fiziksel ve tarihi bütünlüğü kısmi ele alınır ve günümüz işaretlenir.

Tablo 2: Farklı kararlara bağlı olarak belirlenen restorasyon uygulamaları.

⁵ Klasik Dönem bir kazıdan çıkarıldıkları varsayımıyla otantik kimlik tanımlamaları yapılmıştır. Objelerin tek başlarına gerçek otantik kimlikleri; 2023 yılında Mogan Çömlek Atölyesi'nde üretilerek "Seçme Şansın Olsa" isimli bir sergi için eskitilip kırılan ve çeşitli işlemler gören objeler olmalarıdır. Almış oldukları görev açısından ise "1 Objeye 10 Yorum" eserini oluşturan parçalardan biri olmalarıdır.

⁶ No 3'den sonraki objeler için işlemler, seramik restorasyonunda genel uygulama olan temizleme aşaması dahil edilerek tasarlanmıştır.

⁷ Yıkıcı konservasyon girişimi (Sweetnam ve Henderson, 2022).

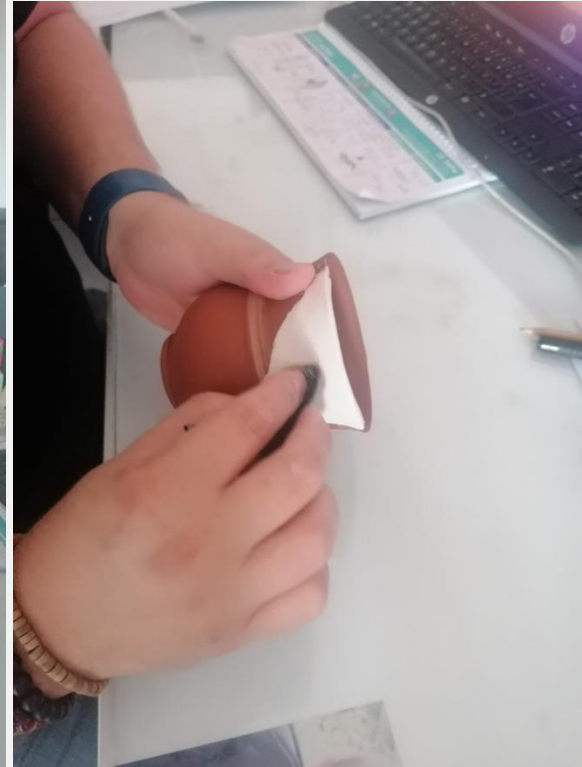
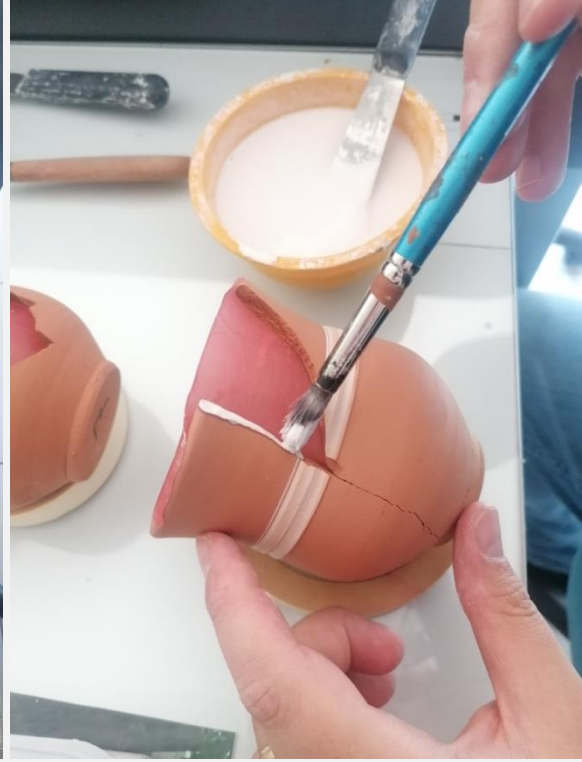
⁸ Objenin olmayan % 60'ı No 9'a aittir. Objeye gerçekleştirilebilecek uygulama versiyonları önceki objeler ile aynıdır. Bu çalışmada yer verilme nedeni, objenin ziyaretçilerle restorasyon etiği açısından tartışılması amacıyla.

Resim 26: Numaralandırılan objelerin sergi hazırlıkları.

Resim 27: Numaralandırılan objelerin sergi hazırlıkları.

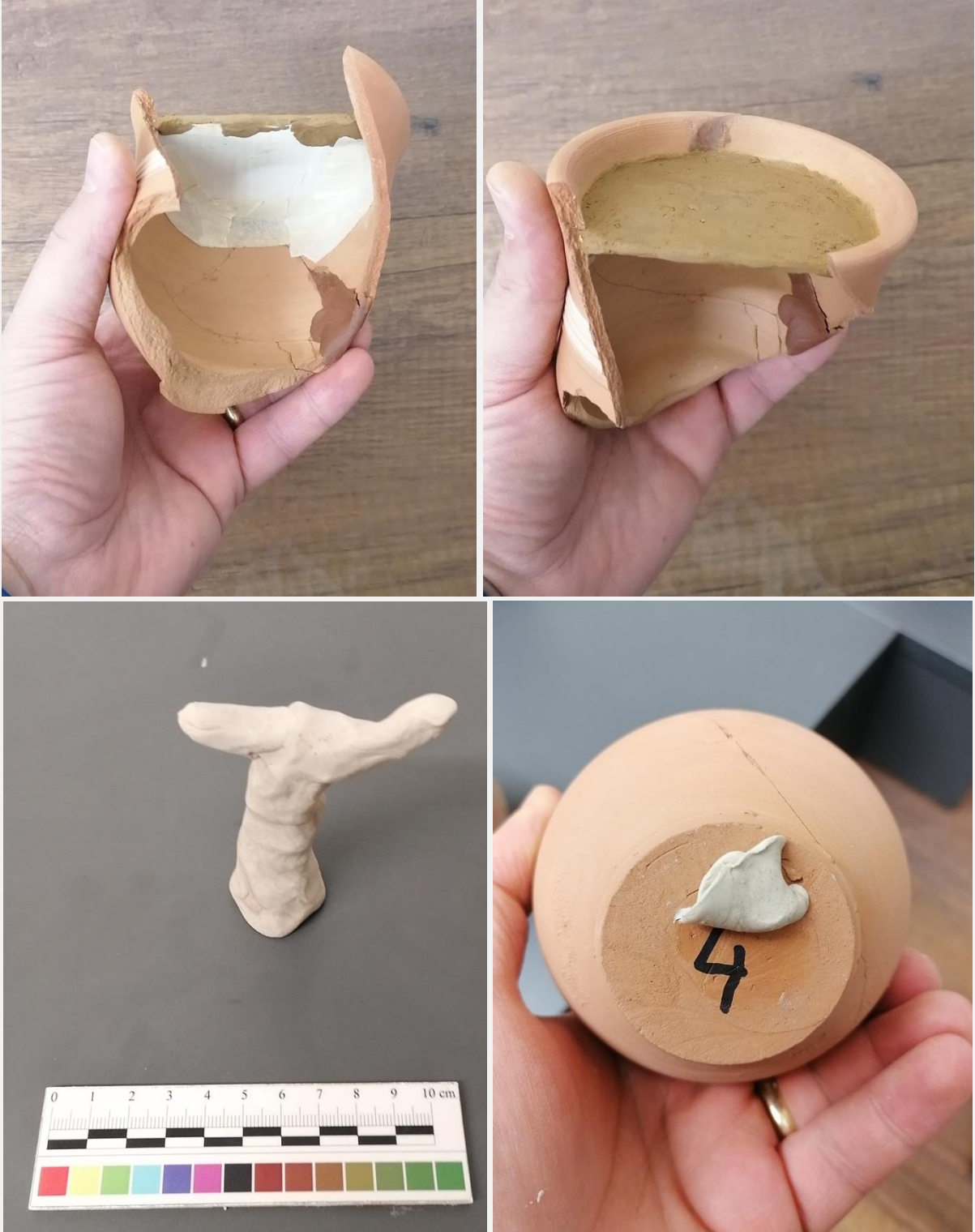
Resim 28: Numaralandırılan objelerin sergi hazırlıkları.

Resim 29: Numaralandırılan objelerin sergi hazırlıkları.

Resim 30: Numaralandırılan objelerin sergi hazırlıkları.

Resim 31: No 10'un sergiye hazırlanması ve objelerin plasterin ile zeminden sabitlenmesi örneği.

NO 1

Resim 32: Kazıdan çıkartıldığı gibi toprağı ile birlikte temizlenmeden ve kırıklı bir şekilde sergileme.

NO 2

Resim 33: Kazıdan çıkartıldıktan sonra kısmi yapıştırma ile profil verir şekilde birleştirilmiş, kırıklarıyla temizlenmemiş bir şekilde sergileme.

NO 3

Resim 34: Kazıdan çıkartılan tüm parçaları birleştirilmiş ve temizlenmemiş bir şekilde sergileme.

NO 4

Resim 35: Kazıdan çıkartılan tüm parçaları birleştirilmiş ve temizlenmiş bir şekilde sergileme.

NO 5

Resim 36: Kazıdan çıkartılan tüm parçaları birleştirilmiş, temizlenmiş ve eksik kalan kısımları tamamlanmamış bir şekilde sergileme.

NO 6

Resim 37: Kazıdan çıkartılan tüm parçaları birleştirilmiş, temizlenmiş ve eksik kalan kısımları alçı ile tamamlanmış ancak boyanmamış bir şekilde sergileme.

NO 7

Resim 38: Kazıdan çıkartılan tüm parçaları birleştirilmiş, temizlenmiş ve eksik kalan kısımları alçı ile tamamlanmış, çizgisel motif takip edilerek yakından fark edilir tonda boyanmış bir şekilde sergileme.

NO 8

Resim 39: Kazıdan çıkartılan tüm parçaları birleştirilmiş, temizlenmiş ve eksik kalan kısımları alçı ile tamamlanmış, çizgisel motif takip edilerek boyanmamış bir şekilde sergileme.

NO 9

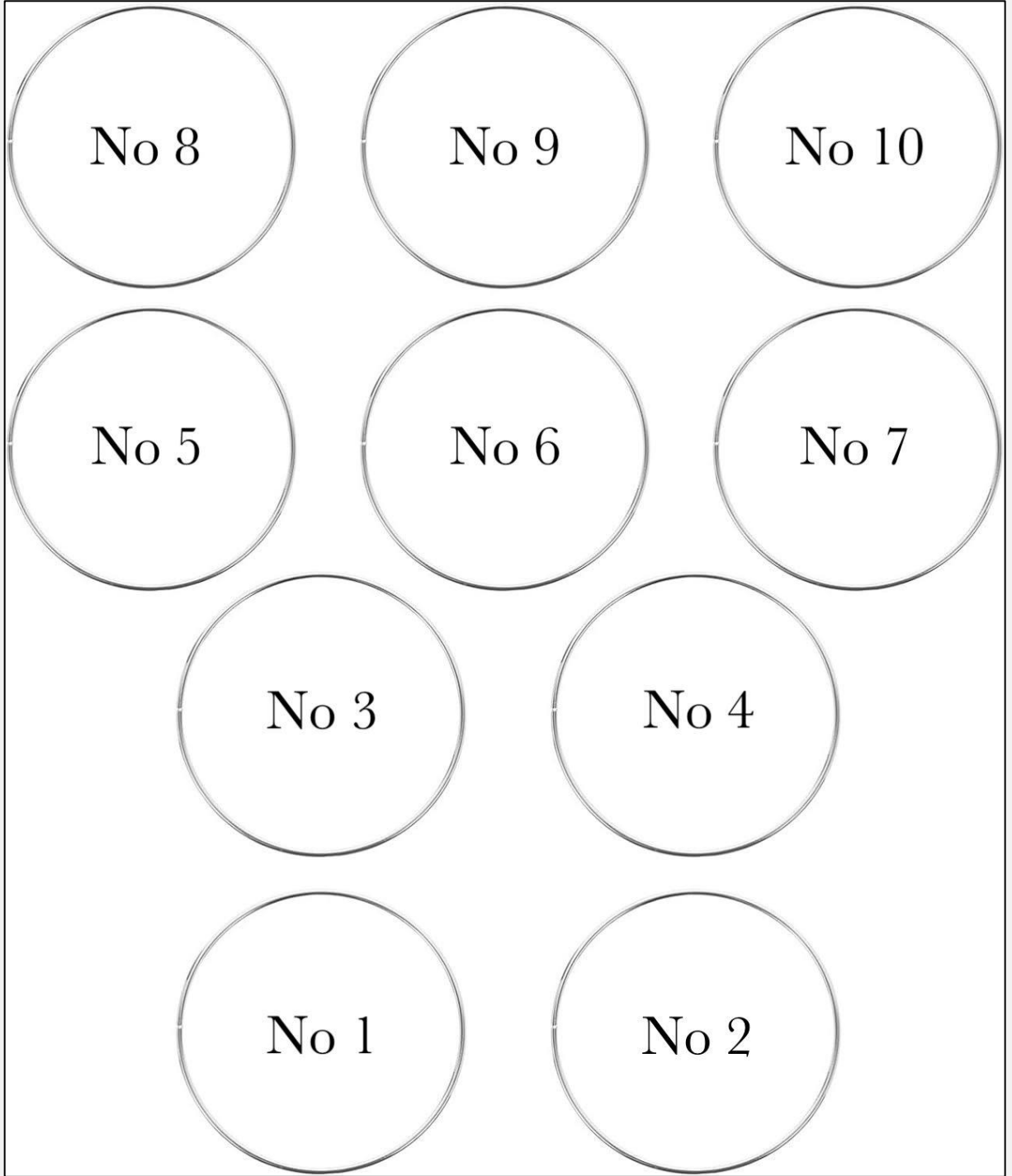

Resim 40: Kazıdan çıkartılan tüm parçaları birleştirilmiş, temizlenmiş ve eksik kalan kısımları alçı ile tamamlanmış, aykırı bir renk ile boyanmış bir şekilde sergileme.

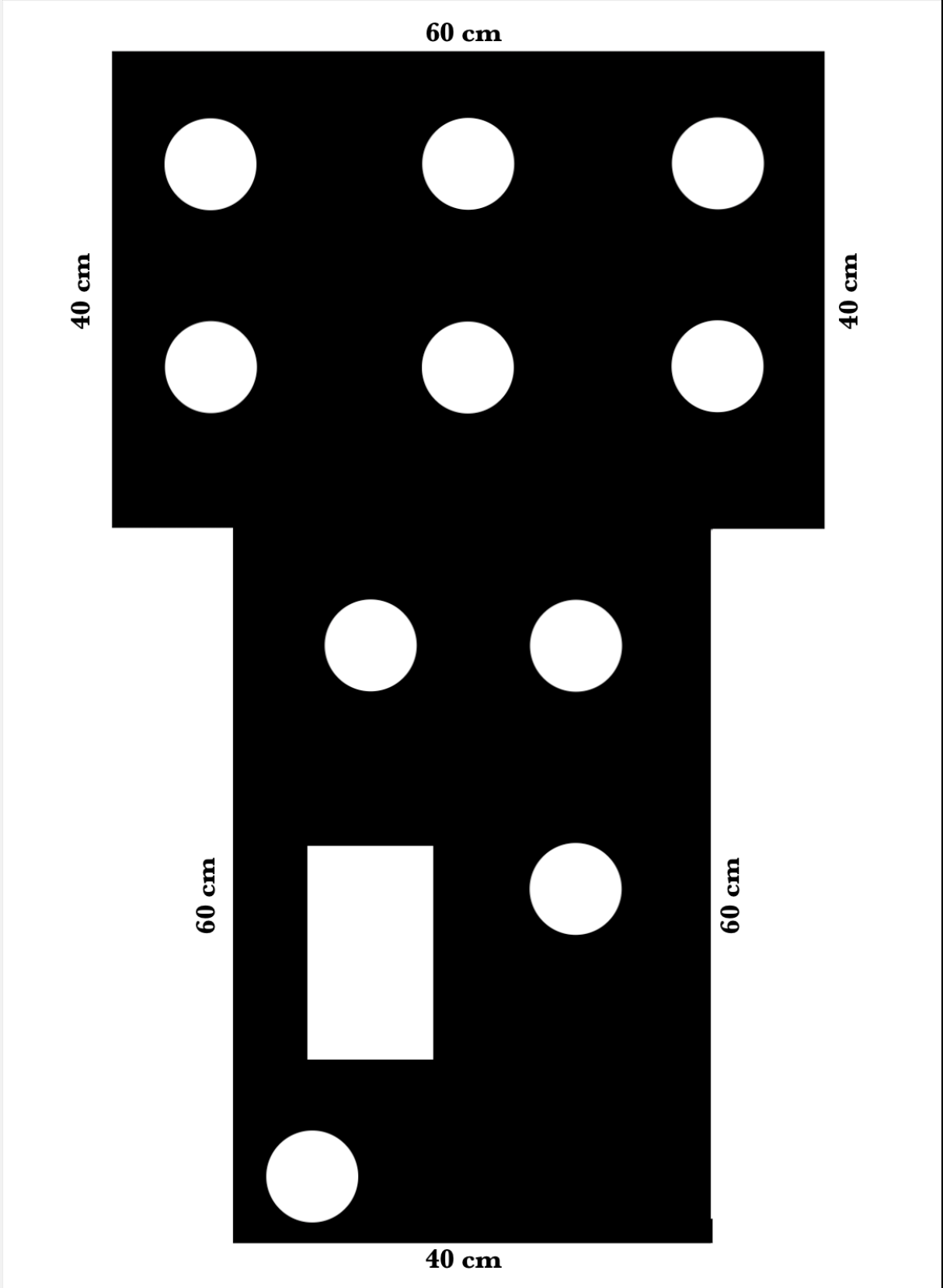
NO 10

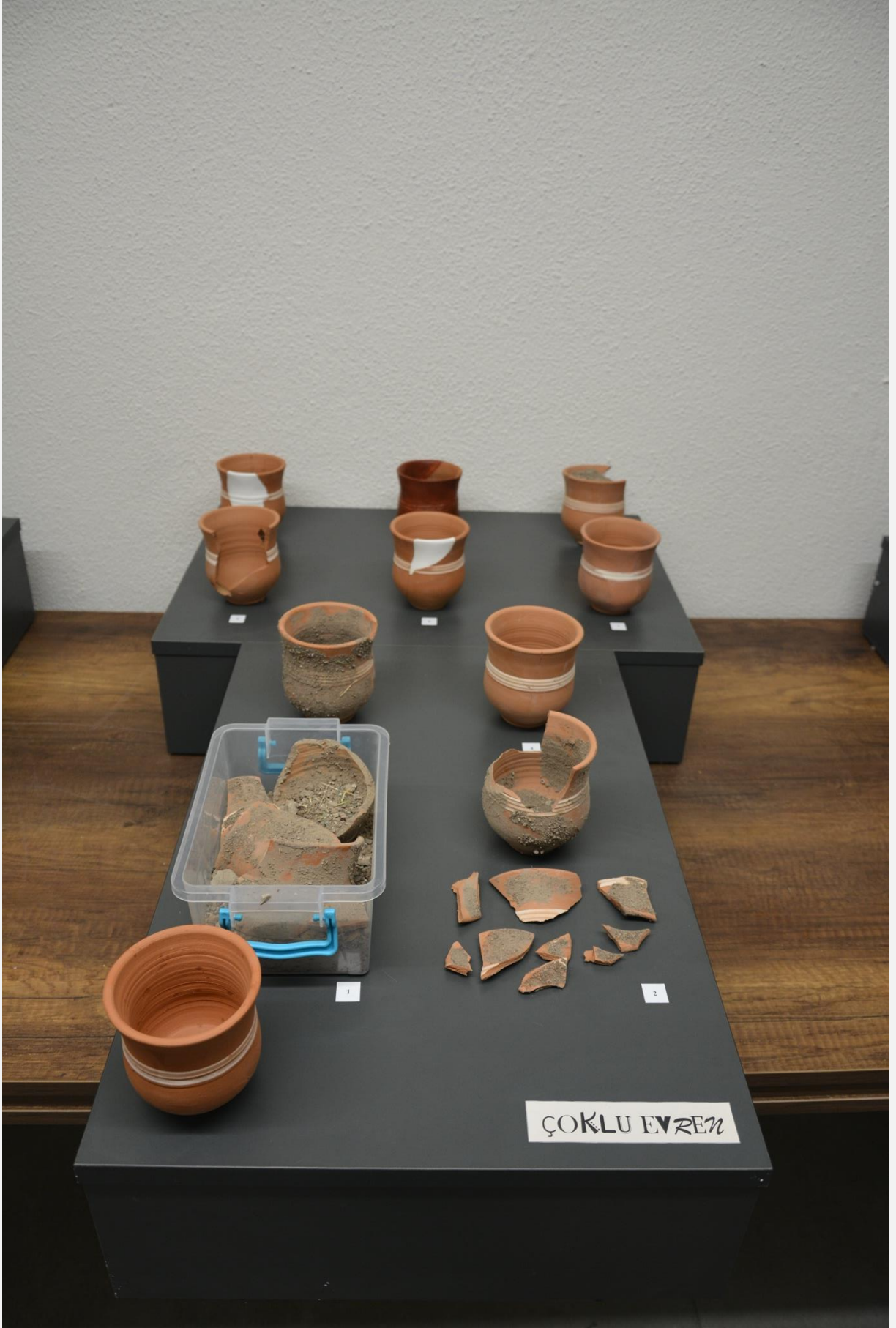
Resim 41: Kazıdan çıkartılan tüm parçaları birleştirilmiş, temizlenmiş ve eksik kalan kısımları alçı ile tamamlanmadan, kaide ya da destek üzerinde sabitlenmiş bir şekilde sergileme.

Şekil 2: Farklı görünümde sergilenen pişmiş toprak objelerin sergi düzeni.

Şekil 3: Platform tasarımı

Resim 42: 60x40x15 cm ölçülerindeki zemin üzerine objelerin numaralandırılarak yerleştirilmesi.

Resim 43: Çoklu Evren isimli çalışmanın kişisel sergi öncesi görünümü.

Arkeolojik kazılarla gün yüzüne çıkartılan seramik buluntular, özenle yerlerinden kaldırıldıktan sonra kazı evlerinde veya Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olan restorasyon ve konservasyon bölge laboratuvarlarında profesyonel uzmanlarca sağlamaştırma, temizlik, birleştirme ve bütünleme gibi aktif işlemlerin sonucunda müze vitrinlerindeki yerlerini almaktadır.

Dünya genelinde uzmanların değerlendirmelerine bağlı olarak uygulama kararları aldıkları aşağıdaki alternatif işlemler arasından “Seçme Şansınız Olsa” hangisini seçerdiniz?

- 1- Kazıdan çıkartıldığı gibi toprağı ile birlikte temizlenmeden ve kırıklı bir şekilde sergileme.
- 2- Kazıdan çıkartıldıktan sonra kısmi yapıştırma ile profil verir şekilde birleştirilmiş, kırıklarıyla temizlenmemiş bir şekilde sergileme.
- 3- Kazıdan çıkartılan tüm parçaları birleştirilmiş ve temizlenmemiş bir şekilde sergileme.
- 4- Kazıdan çıkartılan tüm parçaları birleştirilmiş ve temizlenmiş bir şekilde sergileme.
- 5- Kazıdan çıkartılan tüm parçaları birleştirilmiş, temizlenmiş ve eksik kalan kısımları tamamlanmamış bir şekilde sergileme.
- 6- Kazıdan çıkartılan tüm parçaları birleştirilmiş, temizlenmiş ve eksik kalan kısımları alçı ile tamamlanmış ancak boyanmamış bir şekilde sergileme.
- 7- Kazıdan çıkartılan tüm parçaları birleştirilmiş, temizlenmiş ve eksik kalan kısımları alçı ile tamamlanmış, çizgisel motif takip edilerek fark edilir tonda boyanmış bir şekilde sergileme.
- 8- Kazıdan çıkartılan tüm parçaları birleştirilmiş, temizlenmiş ve eksik kalan kısımları alçı ile tamamlanmış, çizgisel motif takip edilerek boyanmamış bir şekilde sergileme.
- 9- Kazıdan çıkartılan tüm parçaları birleştirilmiş, temizlenmiş ve eksik kalan kısımları alçı ile tamamlanmış, aykırı bir renk ile boyanmış bir şekilde sergileme.
- 10- Kazıdan çıkartılan tüm parçaları birleştirilmiş, temizlenmiş ve eksik kalan kısımları alçı ile tamamlanmadan, kaide üzerinde sabitlenmiş bir şekilde sergileme.

Görseller:

1-<https://arkeofili.com/2017de-arkeolojik-kazi-ve-arastirmalara-avrilacak-butce-artiyor/>

2-https://www.arkeolojisanat.com/shop/blog/becin-arkeoloji-kazilarindan-cikan-seramikler-onemli-ipuclari-veriyor_3_597650.html

3-<https://www.panormos.de/pp/tr/restorasyon/>

Resim 44: “Seçme Şansınız Olsa” sergisi için hazırlanan bilgilendirme posterini.

PİTHOS RESTORASYONU

Yürütücü/Eğitmenler: Ali Rıza ÇAKIR, Dr. Uğur GENÇ, Ömer ÇOKDOĞAN

Kırıkkale ilinde bulunarak plastik kasalarla Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne getirilen pişmiş toprak pithosun restorasyon çalışmaları, Ankara Restorasyon ve Konservasyon Bölge Laboratuvarı Müdürlüğü'nde ve çeşitli üniversitelerin Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım bölümü öğrencilerinden oluşan 2023 yılı stajyerlerinin işbirliğinde gerçekleştirilmiştir. Eser, laboratuvar bahçesinde sergilenmektedir.

Ayrılan parçaların (a) kenarlarının temizlenmesi, (b) prova ve (c) epoksi ile yapıştırma çalışmaları.

Parçaların (a-b) destek alçıları yardımıyla dipten yukarı yönde birleştirilmesi, (c) dışı mumu kalıplara alçı dökümü işlemi ve (d) seviye kazımlarının yapılarak çizgisel bezemenin takip edilmesi.

Ağustos-Eylül ayları staj döneminde öğrencilerle ekip çalışması ile tamamlanan pithos restorasyonu.

Resim 45: “Seçme Şansınız Olsa” sergisi için hazırlanan “Pithos Restorasyonu” posteri.

Resim 46: Çalışmanın sergi alanındaki konumu.

Resim 47: Çalışmanın sergi alanındaki konumu.

Resim 48: Çalışmanın sergi alanındaki konumu.

Resim 49: Çalışmanın sergi alanındaki konumu ve müze uzmanı Mine ÇİFÇİ ile açılış öncesi fotoğrafı.

Etkinlik Görselleri

Resim 50: Müze müdürü Yusuf KIRAÇ ile Bongo Art Project kurucusu Çiğdem ASLANTAŞ'ın açılış ziyaretleri.

Resim 51: Müze ziyaretçilerine sergi, restorasyon kavramı ve çalışmalar üzerine bilgilendirmeler esnasında.

Resim 52: Müzeyi ziyaret eden öğrenci gruplarına bilgilendirmeler esnasında.

Resim 53: Müzeyi ziyaret eden öğrenci gruplarına bilgilendirmeler esnasında.

Resim 54: Sergi ziyaretçisi meslektaşlardan Ömer ÇOKDOĞAN, Duygu GÜLERMAN ve Gamze ATALAY ile.

Resim 55: Sergiyi ziyaret eden müze uzmanlarından Tolga ÇELİK ile.

Resim 56: Müze ziyaretçilerine sergi, restorasyon kavramı ve çalışmalar üzerine bilgilendirmeler esnasında.

Seramik Restorasyonu

Çalışma Adı: Bandın Birleştiriciliği

Fikir: Atölyede seramik parçalarını daha önceden kendileri birleştiren öğrenciler bu etkinlikte konservatör-restoratör katılımıyla belgeleme aşamasından başlayarak ekip çalışması içinde parçaları kağıt bant ile birleştirmektedir. Parça bulan öğrenci birleştirdiği banda kendi ismini yazmakta ve tamamlanan restorasyon sonrasında bu etkinliğin bir anısı olarak seramik kap ekibe veriliyor. Günlük kullanım seramik kap, kırılmış parçaları öğrenci arkadaşları ile bir müze ziyaretinde birleştirilmiş hatıra objesine dönüşüyor.

Bileşenler: Kırılan seramik obje parçaları, belgeleme formu ve kağıt bant.

Katılan Grup: Ankara Barış Manço Ortaokulu, yedinci sınıf öğrenci grubu.

Tarih: 28 Eylül 2023

Resim 56: Etkinliğin yapıldığı yer ve etkinlik materyali seramik kap.

Etkinlik Görselleri

Resim 57: Konservasyon fişine kırılan seramik parçalarının çizim ve bilgilerinin işlenmesi.

Resim 58: Öğrencilerin sırasıyla parça bulup birleştirmesi. Bu aşamada müzede yapılan restorasyon ve konservasyon işlemleri ile ilgili bildirme yapılmaktadır.

Resim 59: Etkinlik sonrası hatıra fotoğrafı.

Yansımalar

Çalışma Adı: Yansımalar

Fikir: Sergi alanlarında var olan ama restorasyon işlemleri devam eden veya geçici sergide olan eserlerin mevcut durumlarının artırılmış gerçeklik deneyimi ile gösterilmesi yoluyla pek çok obje üzerinden ziyaretçilerin bilgilendirilmesi interaktif sağlanabilir.

Materyal: ROAR web sitesinde oluşturulan ve sergi salonuna atanması istenen görseller, Android işletim sistemli akıllı telefon, ROAR mobil uygulaması.

Resim 60: Ankara Resim ve Heykel Müzesi, Türk Ocağı Salonu.

Resim 61: Gelin Aynası ahşap eserin restorasyon öncesi durumu.

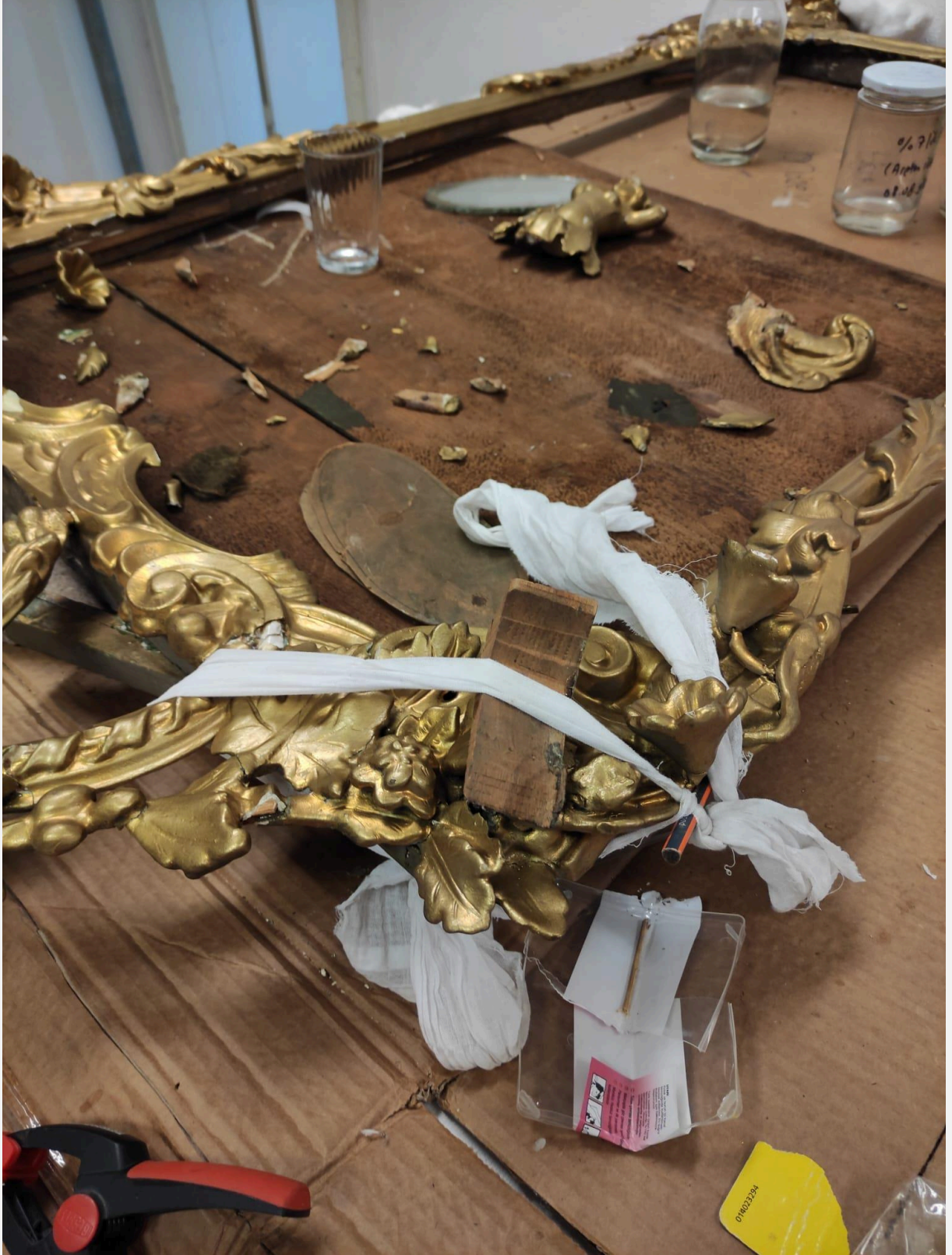
Resim 62: Staj çalışmaları kapsamında üniversitelerin Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım bölümlerinden öğrencilerin katılımıyla yürütülen restorasyon çalışmaları.

Resim 63: Ahşap parçaların prova edilmesi ve birleştirilmesi çalışmaları.

Resim 63: Ahşap parçaların birleştirilmesi ve sağlamlaştırma çalışmaları.

Resim 64: Ahşap parçaların birleştirilmesi çalışmaları.

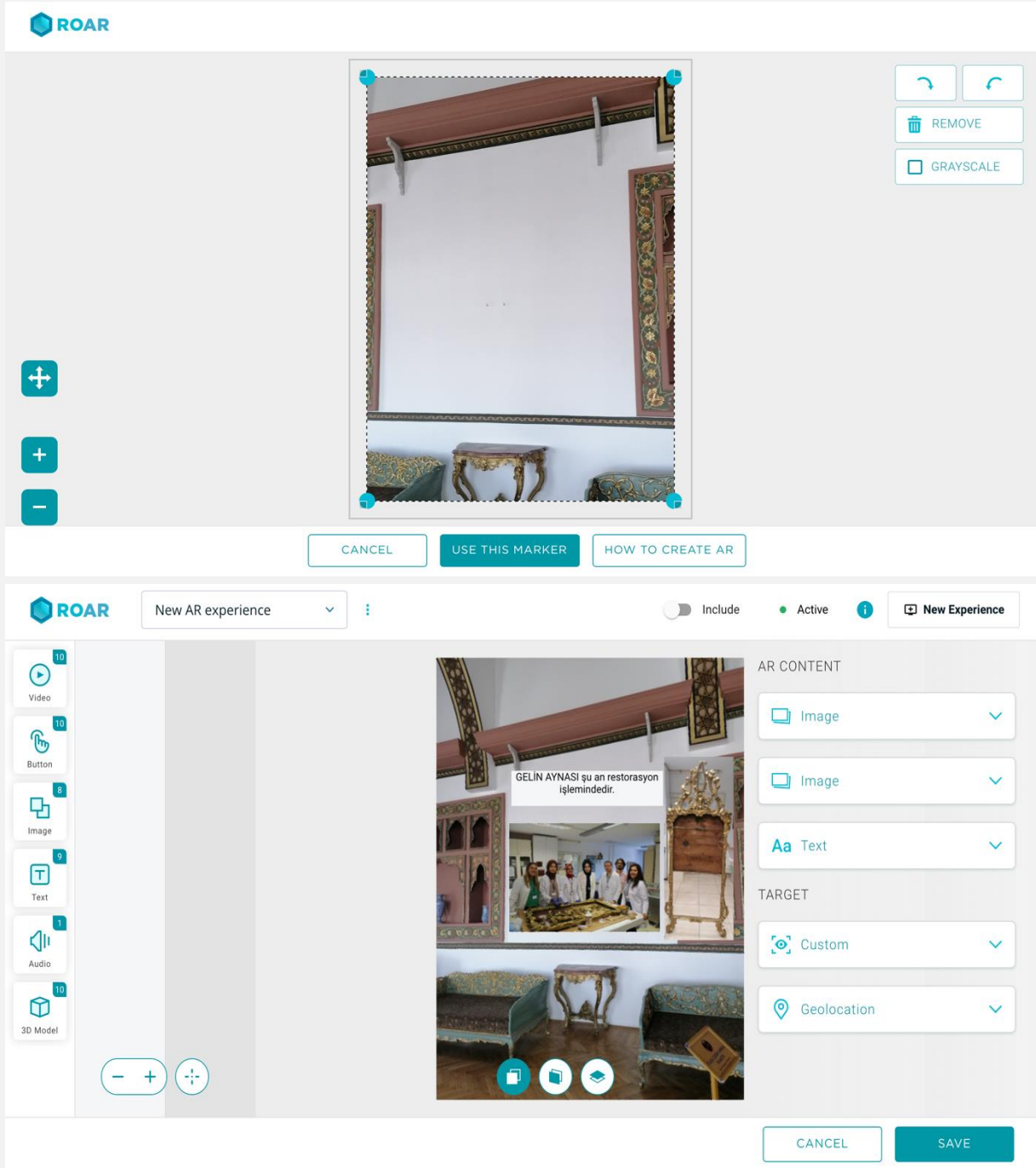
Resim 66: Ahşap tutkallı kullanımı.

Resim 67: Restorasyon çalışmasında görev alan öğrencilerin ekip fotoğrafı.

Resim 68: Gelin Aynası ahşap eserin makro restorasyon işlemlerinin tamamlanmış durumu.

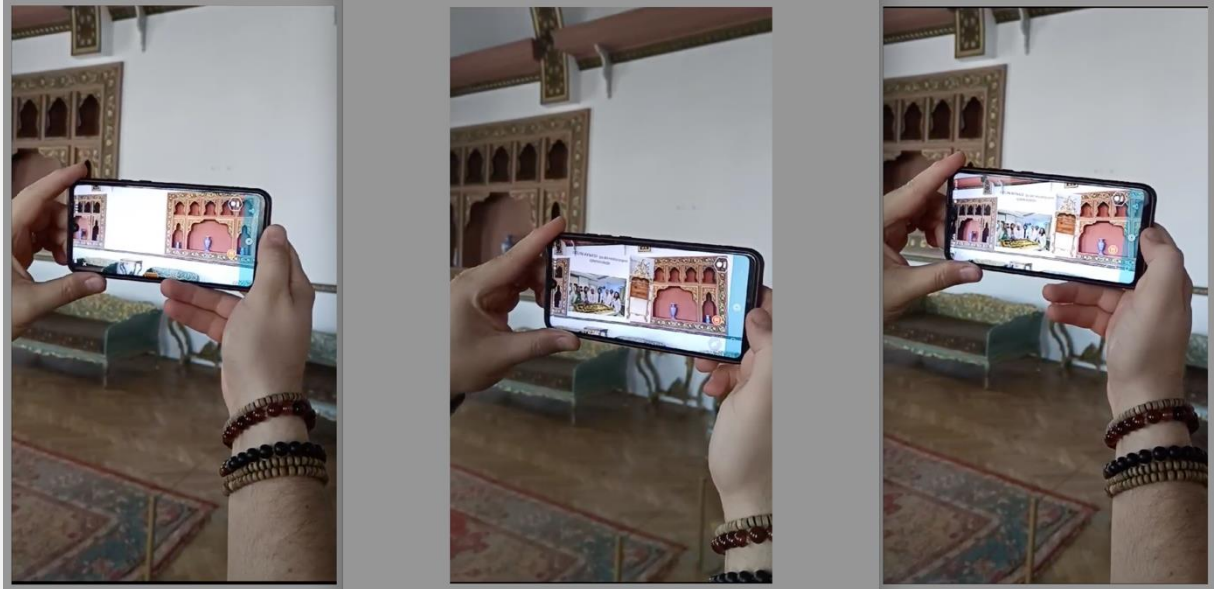

Resim 69: Ahşap nesnenin mikro restorasyon işlemlerinin devam etmesi ve aynalanması sürecinde, asılacak olan yerine adapte edilen artırılmış gerçeklik görüntüsü.

Etkinlik Görselleri

Resim 70: Duvar karşısında bir ziyaretçiye oda içinde artırılmış gerçeklik görüntüsü veren uygulamanın açıklanması.

Resim 71: Telefon uygulamasının aktive edilmesi ve ekrana yansıyan Gelin Aynasının şuan restorasyon işleminde olduğu bilgisi.

Hep mi Böyleydi?

Çalışma Adı: Hep mi Böyleydi?

Fikir: Vitrindeki nesnelerin restorasyon işlemleri öncesindeki durumlarını merak edip öğrenmek isteyen ziyaretçiler isterlerse artırılmış gerçeklik uygulamasından yararlanıp görebilirler ve bu sırada uygulamacı ile iletişim halinde olabilirler.

Materyal: ROAR web sitesinde oluşturulan ve sergi salonuna atanması istenen görseller, Android işletim sistemli akıllı telefon, ROAR mobil uygulaması.

Resim 72: Ankara Etnografya Müzesi ve Güç ve İktidar Salonu

Resim 73: Restorasyon ve aktif konservasyon işlemleri tamamlanmış kalkan eser.

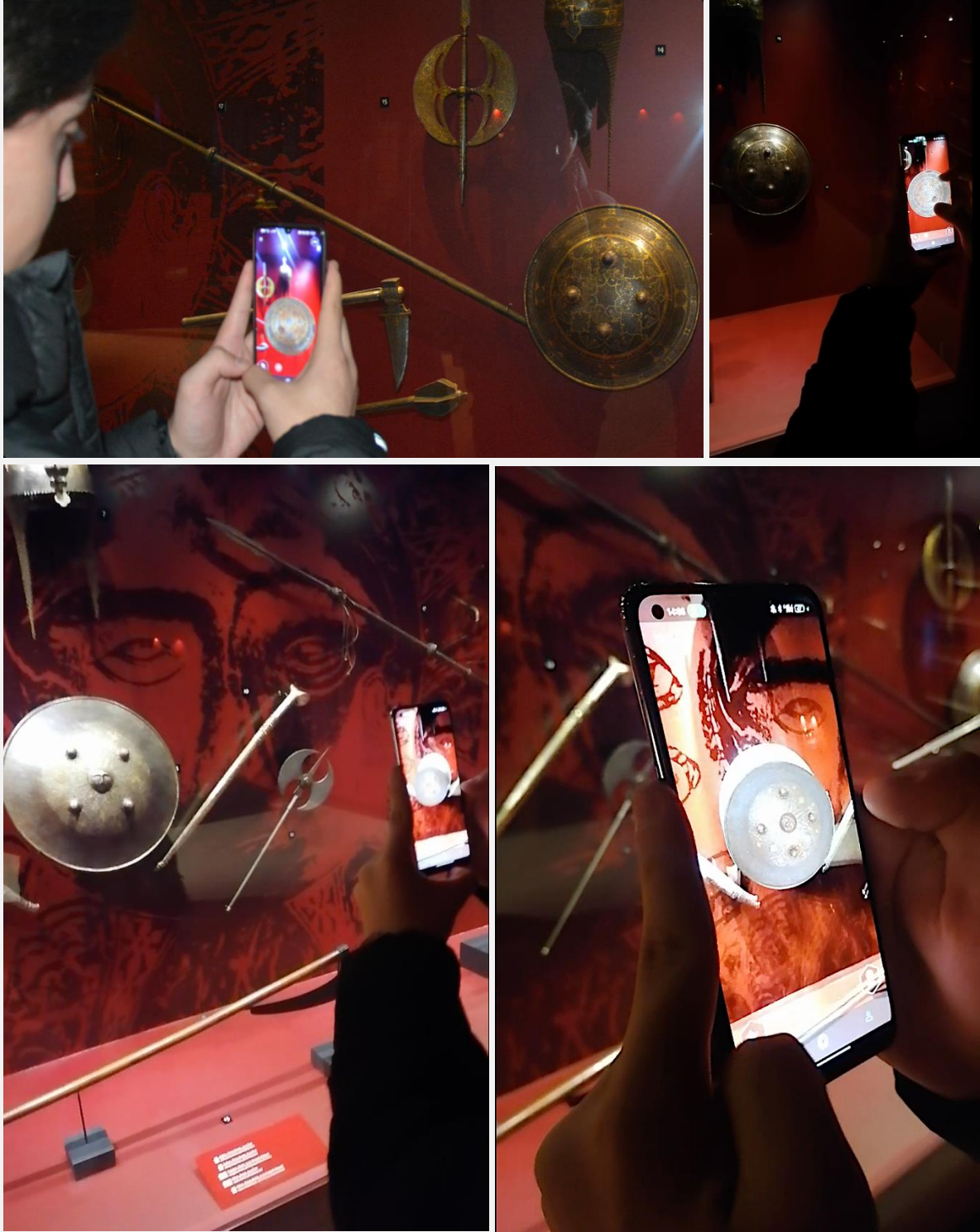

Resim 74: Restorasyon ve aktif konservasyon işlemleri tamamlanmış kalkan eser.

Resim 75: Nesnelerin restorasyon işlemleri öncesindeki görünümleri ve temizlik aşaması görseli.

Etkinlik Görselleri

Resim 76: ROAR uygulamasının müze ziyaretçisine anlatılması ardından bir katılımcının uygulamayı kullanması. Ziyaretçilerin bu deneyimleri sırasında izledikleri nesnelerin restorasyon ve konservasyon uygulamacısı olarak gerçekleştirilen işlemler hakkında bilgiler verilmiş ve sorular yanıtlanmıştır.

Artırılmış Zamanlar

Çalışma Adı: Artırılmış Zamanlar

Fikir: Müze ziyaretçilerinin nesnelere karşısında keşfedici olarak daha uzun zaman geçirmelerinin sağlanmasını mümkün kılan bu çalışmada, artırılmış gerçeklik uygulaması yardımıyla olası restorasyon tamamlamalarının veya olası boyalı yüzeylerin nasıl göründükleri hakkında görüntüler oluşturulabilir.

Materyal: ROAR web sitesinde oluşturulan ve sergi salonuna atanması istenen görseller, Android işletim sistemli akıllı telefon, ROAR mobil uygulaması.

Resim 77: Kabartma yüzeyin renklendirilmesi.

Etkinlik Görselleri

Resim 78: Arttırılmış gerçeklik deneyimi ile taşa resmedilen figürlerin belirgin olarak algılanması sağlanmaktadır.

Bİ' PARÇASI OL

Çalışma Adı: Bi' Parçası Ol

Fikir: Müze ziyaretçileri eğer önceden bilgi sahibi değillerse uzun süren restorasyon işlemleri hakkında genellikle bilgi sahibi değildir. Bir kültür varlığının hangi uygulamalar sonucunda şuan izlenmekte olan mevcut görünümünü aldığı da nadiren sergi alanlarında paylaşılmaktadır. Bu çalışma kapsamında kırılmış olan güncel bir seramik objenin restorasyon süreci izleyicilere aktarılırken bütünü oluşturan son parçanın ziyaretçiler tarafından esere eklenmesi istenerek restorasyon işlemini deneyimlemeleri amaçlanmıştır. Eksik parçanın birleştirilmesi işlemi sırasında restorasyon ve konservasyon hakkında bilgilendirme yapılması yoluna gidilerek restorasyon uygulaması nesnenin ve işlemlerinin tanıtılması aracı olmuştur.

Materyal: Restorasyonu tamamlanmamış seramik obje, bütünleyen son parçası, bilgilendirme posterleri.

Resim 79: Bi' Parçası Ol etkinliği için seramik objenin hazırlanması.

Resim 80: Bi' Parçası Ol etkinliği için seramik objenin yapıştırılması.

PORSELEN BİR VAZONUN RESTORASYON SÜRECİ

Restoratörler: Onur ÇELEBİ, Dr. Uğur GENÇ

Restorasyon İşlemleri Öncesi

Restorasyon İşlemleri Sonrası

Resim 81: Bi' Parçası Ol etkinliği için hazırlanan Porselen Bir Vazonun Restorasyon Süreci posteridir.

Resim 82: Bİ' Parçası Ol etkinlik masası.

Resim 83: Bi' Parçası Ol etkinlik masa düzeni.

Etkinlik Görselleri

Resim 84: Etkinlik katılımcısına obje üzerinde yapılan ve posterlerde yer alan restorasyon ve konservasyon işlemlerinin anlatılması sırasında (Url-8).

Resim 85: Etkinlik katılımcılarının obje restorasyonunu deneyimlemeleri için seramik ve parçasını prova etmeleri sırasında.

Resim 86: Etkinlik katılımcılarının obje restorasyonunu deneyimlemeleri için seramik ve parçasını prova etmeleri sırasında.

Resim 87: Etkinlik katılımcısı olan Prof. Dr. Rubin ZEMON'un obje restorasyonunu deneyimlemek amacıyla seramik ve parçasını prova etmesi sırasında.

Bir Eserin Son İmgesi
Konservatör-Restoratörün
Eseridir

Çalışma Adı: Bir Eserin Son İmgesi Konservatör-Restoratörün Eseridir

Fikir: Müze sergi alanlarında izlenen objelerin nasıl görünecekleri ile ilgili işlemlerin uygulamacısı olan konservatör-restoratörler, eserlerin özgünlük bilgisi bağlamında kimi zaman sanatçının niyetine ve iletmek istediği mesajına bağlı kalarak, kimi zamanda yapıtı orijinal duruma geri döndürmeye ya da zamanın yıpratıcı unsurlarını gizlemeye veya görünür kılmaya çalışmaktadır. Farklı yaklaşımlar farklı görünümdeki sonuçların çıkmasına neden olmaktadır. Bu çalışmada; kültür varlıklarının yönetimi kapsamında restorasyon ve konservasyon işlemlerine ihtiyaç duyan metal ve seramik nesnelerin, müze vitrinlerinde sergilenmeden önce, son görünümüne kazandırılmaları sırasında karar alma sürecinin ve yürütülen tüm işlemlerin etkinlik katılımcılarına açıklanması amaçlanmıştır. Workshop yoluyla, tarihi olmayan objeler üzerinden laboratuvarlarda işlem yapılan kültür varlıkları hakkında ve yürütülen koruma-onarım uygulamaları ile ilgili bilgilendirici bir iletişim sahası kurulmuş olur ve katılımcı soruları yanıtlanır.

Materyal: Metal ve seramik obje(ler), uygulamalar için gerekli olan araç-gereçler.

Etkinlik Görselleri

Resim 88: Uygulama öncesinde meslek üzerine kısa bilgilendirme sırasında.

Resim 89: Kullanılan malzemeler hakkında bilgilendirme sırasında.

Resim 90: Uygulamaların ne şekilde gerçekleştirildiği üzerine bir konuşma sırasında (Url-9).

Resim 91: Koruyucu kimyasallar üzerinde bir konuşma sırasında.

Resim 92: Seramik objenin yapıştırma işlemi öncesi nasıl prova edildiği üzerine.

Resim 93: Seramik objenin tüm parçalarının yapıştırılarak tümlenmesi işlemi esnasında.

Resim 94: Etkinlik katılımcısı Şenay AYTAÇ ile.

Resim 95: Metal bir objenin temizlenmesi işlemi sırasında. Aynı zamanda katılımcıların soruları yanıtlanmıştır.

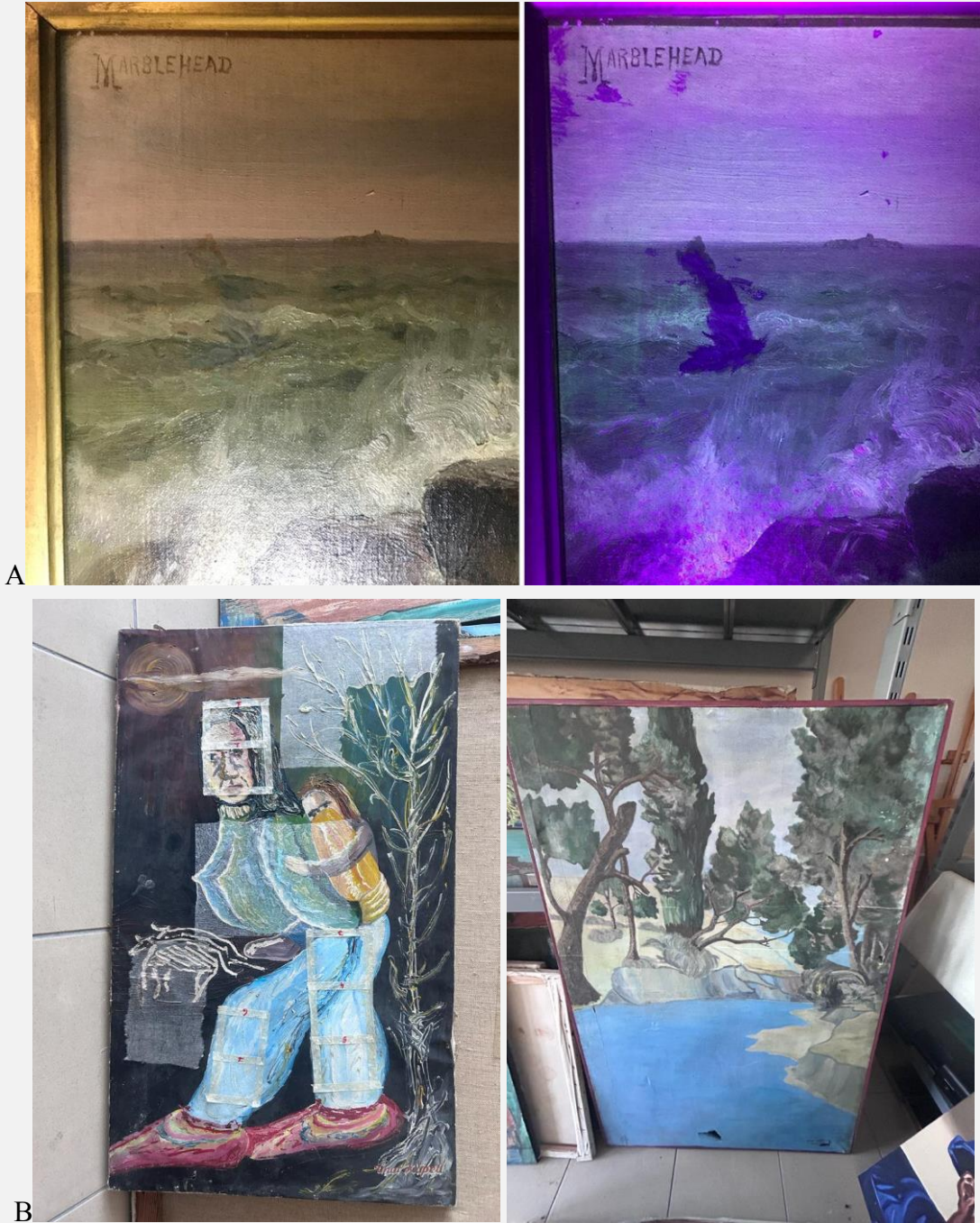
Kusursuzluk Gözlerinde

⁹ Tasarlanan çalışmanın, iştirakçilerin iş programına bağlı olarak 2023 yılının ilk s6mestr tatili (13-17 kasım) içinde yer alan bir g6n gerçekleştirilmesi planlanmıştır.

Çalışma Adı: Kusursuzluk Gözlerinde

Fikir: Restorasyon işlemi görmüş bazı tabloların rötuş sonucunda gözle görülmeyen kusurları vardır. Ziyaretçiler tablolara baktıklarında bu kusurları göremezler. Ancak lamba ya da fener gibi kaynaklardan yüzeye tutulan ultraviyole ışık altında rötuş işlemleri görünür olmaktadır. Resim ve Heykel müzelerinde rötuş işlemi görmüş güncel tablolar üzerinde bu deneyimin yaşatıldığı ziyaretçilere restorasyon işlemleri hakkında bilgiler de aktarılabilir.

Materyal: Rötuş yapılmış güncel bir tablo ve UV ışık.

Resim 96: A) Ultraviyole ışık altında rötuş işlemlerinin görünmesi örnek görseli, B) etkinlik için Doç. Dr. Berna ÇAĞLAR ERYURT ile seçilen tablolar.

5. ETKİNLİKLERE KATILAN ZİYARETÇİLERİN GÖRÜŞLERİ

Restorasyon çalışmalarının anlatılması esnasında karşılıklı sohbet edilmesi yaklaşımı benimsenmiştir. Bu sayede konuyla ilgili olarak ziyaretçi soruları da anlık yanıtlanabilmiştir. Sohbetin sonunda etkinliğin raportörü katılımcılara bazı sorular yönelmiştir. Kullanılan materyaller ve oluşturulan iletişim sahası ile ilgili bir değerlendirme yapmaları istenerek ziyaretçilere etkinliği ne derece yararlı buldukları ve başka müzelerde de görmek isteyip istemeyecekleri gibi çoktan seçmeli sorular sorulmuştur ve yanıtları formlara işlenmiştir (Resim 98-99-100).

Resim 97: Bir ziyaretçinin görüşünü belirtmek üzere form doldurması.

Etkinlik Adı	Katılımcılar	Etkinliği ne ölçüde yararlı buldunuz? (1 Kötü – 5 Çok İyi)					Başka müzelerde de görmek ister misiniz?		Kaç numaralı objeyi vitrinde izlemeyi tercih ederiniz?	Araştırmacı Dr. Uğur GENÇ
		1	2	3	4	5	Evet	Hayır		
SEÇME ŞANSINIZ OLSA (Çoklu Evren)	1. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		5... numaralı objeyi	Tarih: 17.10.2023 Raportör Mine ÇİFÇİ
	2. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		5... numaralı objeyi	
	3. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		10... numaralı objeyi	
	4. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		1... numaralı objeyi	
	5. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		2... numaralı objeyi	
	6. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		3... numaralı objeyi	
	7. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		4... numaralı objeyi	
	8. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		5... numaralı objeyi	
	9. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		8... numaralı objeyi	
	10. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		5... numaralı objeyi	
	11. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		8... numaralı objeyi	
	12. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		1... numaralı objeyi	
	13. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		7... numaralı objeyi	
	14. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		4... numaralı objeyi	
	15. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		9... numaralı objeyi	
	16. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		2... numaralı objeyi	
	17. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		5... numaralı objeyi	
	18. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		6... numaralı objeyi	
	19. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		6... numaralı objeyi	
	20. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		5... numaralı objeyi	

Lütfen Görüşlerinizi Arka Sayfaya Yazınız..

Etkinlik Adı	Katılımcılar	Etkinliği ne ölçüde yararlı buldunuz? (1 Kötü – 5 Çok İyi)					Başka müzelerde de görmek ister misiniz?		Araştırmacı Dr. Uğur GENÇ
		1	2	3	4	5	Evet	Hayır	
Hep Mi Böyleydi?	1. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		Tarih: 11.10.2023 Raportör Onur ÇELEBİ
	2. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		
	3. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		
	4. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		
	5. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		
	6. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		
	7. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		
	8. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		
	9. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		
	10. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		
	11. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		
	12. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		
	13. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		
	14. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		
	15. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		
	16. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		
	17. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		
	18. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		
	19. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		
	20. Katılımcı	1	2	3	4	5	X		

Lütfen Görüşlerinizi Arka Sayfaya Yazınız..

Resim 98: Etkinliklere ilişkin katılımcıların ya da raportörlerin doldurdıkları görüş formları.

Etkinlik Adı	Katılımcılar	Etkinliği ne ölçüde yararlı buldunuz? (1 Kötü – 5 Çok İyi)					Başka müzelerde de görmek ister misiniz?		
		1	2	3	4	5	Evet	Hayır	
Yansımalar	1. Katılımcı	1	2	3	4	X	5	✓	✓
	2. Katılımcı	1	2	3	X	4	5	✓	✓
	3. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓	✓
	4. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓	✓
	5. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓	✓
	6. Katılımcı	1	2	3	4	X	5	✓	✓
	7. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓	✓
	8. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓	✓
	9. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓	✓
	10. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓	✓
	11. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓	✓
	12. Katılımcı	1	2	3	X	4	5	✓	✓
	13. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓	✓
	14. Katılımcı	1	2	3	4	X	5	✓	✓
	15. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓	✓
	16. Katılımcı	1	2	3	4	X	5	✓	✓
	17. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓	✓
	18. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓	✓
	19. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓	✓
	20. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓	✓

Lütfen Görüşlerinizi Arka Sayfaya Yazınız..

Araştırmacı
Dr. Uğur GENÇ

Tarih: 18.10.2023

Raportör
Onur ÇELEBİ

Etkinlik Adı	Katılımcılar	Etkinliği ne ölçüde yararlı buldunuz? (1 Kötü – 5 Çok İyi)					Başka müzelerde de görmek ister misiniz?	
		1	2	3	4	5	Evet	Hayır
Artırılmış Zamanlar	1. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓
	2. Katılımcı	1	2	3	4	X	5	✓
	3. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓
	4. Katılımcı	1	2	3	4	X	5	✓
	5. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓
	6. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓
	7. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓
	8. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓
	9. Katılımcı	1	2	3	4	X	5	✓
	10. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓
	11. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓
	12. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓
	13. Katılımcı	1	2	3	4	X	5	✓
	14. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓
	15. Katılımcı	1	2	3	4	X	5	✓
	16. Katılımcı	1	2	3	4	X	5	✓
	17. Katılımcı	1	2	3	4	X	5	✓
	18. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓
	19. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓
	20. Katılımcı	1	2	3	4	5	X	✓

Lütfen Görüşlerinizi Arka Sayfaya Yazınız..

Araştırmacı
Dr. Uğur GENÇ

Tarih: 18.10.2023

Raportör
Mine ÇİFÇİ

Resim 99: Etkinliklere ilişkin katılımcıların ya da raportörlerin doldurdıkları görüş formları.

Etkinlik Adı	Katılımcılar	Etkinliği ne ölçüde yararlı buldunuz? (1 Kötü – 5 Çok İyi)					Başka müzelerde de görmek ister misiniz?		
		1	2	3	4	5	Evet	Hayır	
Bi' Parçası Ol	1. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	2. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	3. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	4. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	5. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	6. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	7. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	8. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	9. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	10. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	11. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	12. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	13. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	14. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	15. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	16. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	17. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	18. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	19. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	
	20. Katılımcı	1	2	3	4	5	✓	✓	

Lütfen Görüşlerinizi Arka Sayfaya Yazınız..

Resim 100: Etkinliğe ilişkin katılımcı görüşlerini raportörün işaretleme yaptığı görüş tablosu.

Etkinlik Adı: Bir Eserin Son İmgesi Konservatör-Restoratörün Eseridir

Bu çalışma uygulamalı bir workshop olduğu için sınırlı sayıda katılımcı ile etkinlik gerçekleştirilmiştir. İştirak eden kişilerin, yapılan uygulamalar sırasında kültür varlıklarının restorasyonu ve konservasyonu konularında seri şekilde sorular yönelttikleri ve ilgiyle katılım sağladıkları gözlemlenmiştir.

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kültür varlıkları ve sanat eserleri üzerinde gerçekleştirilen restorasyon ve konservasyon işlemlerinin müze sergi ya da eğitim alanlarında çok daha fazla kişi için görünür olmasına katkıda bulunabilecek uygulamaların denendiği bu çalışmada, müze ziyaretçileri ile iletişim kurulabilecek bir alan olarak özellikle restorasyon çalışmalarından yararlanılmıştır. Toplum bireylerinin ortak miras nesnelere üzerinde gerçekleştirilen uygulamalar hakkında bilgi paylaşımının yapılması girişimleri yurtdışında pratiklerine daha fazla rastlanılan etkinlik alanı iken ülkemizde müzeciliğin yeni tanımından da hareketle yakın zamanda gelişme göstereceği düşünülebilir. Kitapta paylaşılan etkinliklerde de görüldüğü gibi kültürel miras alanında müze ziyaretçileri ile iletişim sağlayarak eğitim aracı olarak kullanabilecek pek çok etkinlik tasarlanabilmektedir.

Yürütülen çalışmalar özelinde değerlendirildiğinde;

“Aslında Çok Değiştim” isimli sergileme denemesinde 2016 yılında restorasyon ve konservasyon işlemi görmüş bir buluntunun işlemler öncesindeki görünümünün ve olası orijinal görünümünün birlikte sunulması gerçekleştirilmiştir. Zamanın ve yapılan işlemlerin eser görünümünü ne ölçüde değiştirdiğinin yansıtıldığı bu çalışmada ziyaretçiler ile restorasyon, konservasyon ve otantiklik hakkında konuşulabilecek bir iletişim sahası da oluşturulmuştur. Bu tasarımın, tarihi sürecin ve işlemlerin göstergesi olarak sessiz bir anlatım sunulabilmesinden dolayı her müzede en az bir vitrinde yer alması yararlı olacaktır.

Restorasyon işlemleri ile ilgili uygulama kararlarının alınmasının önemine vurgu yapmak amacıyla tasarlanan “Çoklu Evren” isimli çalışma, “Seçme Şansınız Olsa” adını taşıyan sergi ile Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde ziyaretçiler ile bulunduğu ilgiyle karşılanmıştır. İlk dört objenin birbirini takip eden aşamalar olarak yürütülen çalışmalarda emekleri yansıtması beğenilmiş, çoğunlukla da fazla temizlenmeden alçısız olarak veya alçılı ve çizgisel tamamlanmış boyasız uygulamalar tercih edilmiştir. Katılımcıların seçim kararları sırasında birden çok uygulamayı tercih ederek tek bir uygulamaya sabit kalınmadığı gözlemlenmiştir. Bu noktada uygulamacıların objenin bağlamına, ünik durumuna veya kondisyonuna göre tercih yapabildikleri aktarılmıştır.

Sergilemede müze vitrinlerinde yaygın olarak izlenmekte olan uygulamalara ek olarak etiklere uygun olmayan yaklaşımlarla hataların¹⁰ da verilmesi yoluyla, ziyaretçi tercihlerine bağlı olarak, objeler üzerinden tartışma imkânı da oluşmuştur. Özellikle seramik restorasyonlarında farklı yaklaşımların olması alışlagelmiş ve benimsenmiş ekollere sadık kalındığında, bu bağlılık, kararları da belirlemektedir (Eskici, 2018). Bu nedenle bu seçkinin bir konservatör-restoratörün hangi uygulamaya karar vermesine bağlı olarak hangi uygulamaları tercih etmediğinin de yansıtılmasına imkân tanımıştır. Uygulama teknikleri çeşitlendirilebilirken uygulama kararını göstermesi açısından “karar-eser otantikliği” ilişkisi açısından somutlaşmış bir seçki ortaya çıkmıştır. Yine bu sayede vitrinlerde izlenen seramik eserler üzerinde yürütülen çalışmalar ve nesnelerin kazı buluntusu oluşları müze ziyaretçilerine hatırlatılmıştır. Bu etkinliğin sürekli olarak müzede yapılması ile hemen yanında konumlanmış olan ve öğretici nitelikte hazırlanan restorasyon ve konservasyon işlemleri hakkındaki bilgilendirme panoları da güncellenerek/çeşitlendirilerek laboratuvar çalışmalarının tanıtılması da sağlanabilmektedir. Tüm bu materyaller bir uygulamacının ilgili ziyaretçilere anlatabileceği çok sayıda bilginin aktarılmasına yardımcı olmaktadır.

“Bandın Birleştiriciliği” ile seramik restorasyonu etkinliğinde buluşan öğrenciler için restorasyon ve konservasyon hakkında bilgilerin paylaşılması, eğlenceli bir aktivite ile birlikte daha kolay anlaşılabilir olmuştur. Etkinliğin bir konservatör-restoratörün yürütücülüğünde gerçekleşmesi, seramik birleştirme işlemlerini eğitici boyuta taşımaktadır. Ayrıca, birleştirilen seramik objenin, hatıra olarak ekibe teslim edilmesi, yapılan iletişimi sürekli hatırlatıcı bir görev görmektedir.

Artırılmış gerçeklik teknolojisi destekli olarak tasarlanan “Yansımalar”, “Hep mi Böyleydi?” ve “Artırılmış Anlar” isimli çalışmalar, o anda müze mekanı içinde olmayan bir görüntüyü veya nesneyi izlenen noktaya adapte ederek yeni bir bilginin belirmesini sağlamıştır. Sergiyi gezen konuklara tanıtılarak kullanımı deneyimlenen bu çalışmalar, müzelerde benzer etkinlikler arttırıldığında ve uygulamanın kullanılabileceği ile ilgili bilgilendirme yazıları yer aldığına, zamanla kullanım deneyimi de çoğalacaktır. Özellikle artırılmış gerçeklik uygulamaları müzeleri sürekli aynı nesnelerin izlendikleri alanlar olmaktan çıkarabilir.

¹⁰ Bunlar; ziyaretçilerin dikkatinden kaçan ancak gösterildiklerinde dikkatlerini çeken yapıştırma kalıntısı bırakılmış bir alan (No 3), zımparalanmış seramik yüzey (No 6) ve plasterinle yapılan topraklı kaidedir (No 10).

“Bi’ Parçası Ol” etkinliği göstermiştir ki güncel bir obje üzerinde yapılmış olsa dahi, parça birleştirme işlemi katılımcılarda heyecan uyandırmaktadır. Bunun bir sebebi de önceden kırıkların birleştirildiğinin, alçı tamamlama ve boyama işlemlerinin tamamlandığının kendilerine iletilmesi sonrasında son parçayı eklemelerinin istenmesiyle şaşkınlık yaşamalarından ileri gelmektedir. Sürecin bir parçası olmaları sağlanarak davet edilmeleri ziyaretçileri mutlu etmiştir. Müzelerde de güncel üretim nesnelerin kullanımıyla restorasyon işlemine dahil edilen ziyaretçilerin bilgilendirilmeleri sağlanabilir. Bu model, toplumla uygulamacı arasında iletişim kurulmasının etkili bir aracı olmuştur.

Uygulamalı bir çalışma olan “Bir Eserin Son İmgesi Konservatör-Restoratörün Eseridir” isimli workshop yoğun ilgi görmüştür. Kullanılan malzemeler ve müze ziyaretçi hareketliliği göz önünde bulundurulduğunda benzer etkinliklerin müze eğitim ve deneyim alanı gibi mekânlar içinde sınırlı sayıda katılımcı ile yapılmaları daha verimli olacaktır. Güncel objeler dahi olsa restorasyon ve konservasyon işlemlerinin ve sonuçlarının görülmesi, aynı zamanda sorular sorulmasına imkan tanınması, eğitici bir etkinliğin gerçekteştirilmesini sağlamıştır.

Planlanan “Kusursuzluk Gözlerinde” isimli etkinlik tasarımı, müzede uygulandığında katılım sağlayan ziyaretçilerin şaşkınlık yaşayacağı ve tablo restorasyonlarının arkasında yatan büyük emeklerin daha kolay anlaşılabiliceği ön görölmektedir.

Katılımcıların ifade ettikleri gibi yararlı bulunan ve başka müzelerde de görmek istedikleri bu yenilikçi etkinlikler, rutin müze ziyaretlerine yeni bir soluk katabilme potansiyeli taşımaktadır. Sadece ziyaretçiler için değil, koruma ve onarım bölümü öğrencileri de müzelerde ya da laboratuvarlarda görev alan konservatör-restoratörler ile bu etkinlikler yoluyla tanışabilir ve hatta bilgilerini geliştirebilirler.

Konservatör-restoratörlerin yapmış oldukları çalışmaları müzelerde ve özellikle ziyaretçiler ile iletişim kurarak sunma alanı sunan her etkinlik, kültürel miras alanında toplumsal eğitime ve bilinçlenmeye katkı sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Erbay, M. (2011). *Müzelerde Sergileme ve Sunum Tekniklerinin Planlanması*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Eskici, B. (2018). Seramik Onarımlarında Bütünleme Yöntemleri Üzerine Bir Değerlendirme, *Sanat ve Tasarım Dergisi* , (22) , 135-153. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sanatvetasarim/issue/41779/504064>, Erişim tarihi: 14.10.2023).
- Genç, U. (2020). *Türkiye''de Somut Kültürel Mirasın Restorasyon ve Konservasyonu Değerlendirme Anketi Sonuç Raporu ve Düşündürdükleri*, Elektronik Kitap, Uğur Genç ve Arkeologlar Derneği, (<http://arkeologlarderneği.org/wp-content/uploads/2020/06/Türkiyede-Somut-Kültürel-Mirasın-Değerlendirme-Anketi-Sonuç-Raporu-ve-Düşündürdükleri.pdf>, Erişim tarihi: 14.10.2023).
- ICOMOS (2013). *ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi*, (http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0784192001542192602.pdf), Erişim tarihi: 25.10.2023).
- Keleş, V. (2003). Modern Müzecilik ve Türk Müzeciliği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt: 2, Sayı: 1-2, ss. 1-17.
- MMKD (2021). *ICOM Alternatif Müze Tanımını Açıkladı*. (<http://www.mmkd.org.tr/icom-alternatif-muze-tanimini-acikladi/> Erişim tarihi: 25.10.2023).
- Numanoğlu, H. (2021). *Kültürel Miras Yönetimi Kapsamında Müze Ziyaretçilerinin Tarihi Mekân Algısının İncelenmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Anabilim Dalı Müzecilik Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özel, N. (2016). Müzelerde Bilginin Düzenlenmesi ve Erişime Sunulması: Ankara'daki Müzelere Yönelik Bir Araştırma. *DTCF Dergisi*. Cilt: 56, Sayı: 1, ss. 177-209.
- Sweetnam, E. and Henderson, J. (2022). "Disruptive Conservation: Challenging Conservation Orthodoxy", *Studies in Conservation*, 67(1-2), 63-71.
- Yavuzoğlu-Atasoy, N. (1999). Çağdaş Eğitimde Müzenin İşlevi. *Yeniden Müzeciliği Düşünmek* (der. Tomur Atagök). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, ss.147-154.

İnternet Kaynakları

- Url-1: <http://habitattv.com.tr/hbtt/main/program.php?prg=DIS46> (Erişim tarihi: 27.10.2023).
- Url-2: https://pttwebdosya.ptt.gov.tr/api/file/getFile?FileName=764ee7c1-8431-4687-9462-f61dfbbd0bd1*ptt_hayat_kasim_2021_v7_onaylison.pdf (Erişim tarihi: 27.10.2023).
- Url-3: <https://news.artnet.com/art-world/rembrandt-sketches-night-watch-2045446> (Erişim tarihi: 27.10.2023).

Url-4: <https://www.reuters.com/world/europe/extinction-rebellion-holds-climate-protest-next-rembrandts-night-watch-2023-03-05/> (Erişim tarihi: 27.10.2023).

Url-5: <https://www.nytimes.com/2020/01/21/travel/Open-conservation-art-preservation.html> (Erişim tarihi: 27.10.2023).

Url-6: <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/troya-muzesinin-perdeleri-restorasyon-ve-konservasyon-calismalari-icin-ziyaretcilere-aciliyor/2135862> (Erişim tarihi: 27.10.2023).

Url-7: <https://www.24saatgazetesi.com/ankaranin-son-comlek-ustalari-onen-kardesler/> (Erişim tarihi: 27.10.2023).

Url-8: <https://www.ugurgenc.com.tr/bi-parcasi-ol.html> (Erişim tarihi: 27.10.2023).

Url-9: <https://www.ugurgenc.com.tr/bir-eserin-son-imgesi-konservator-restoratorun-eseridir.html> (Erişim tarihi: 27.10.2023).

EKLER:

ETKİNLİKLERİN DUYURU AFİŞLERİ

KİŞİSEL SERGİ

100
MILLİ MÜCADELE'NİN YÜZÜNCÜ YILI

Dr. Uğur GENÇ
Kültür ve Turizm Bakanlığı

SEÇME ŞANSINIZ OLSA

ANADOLU MEDENİYETLERİ MÜZESİ

17-22 EKİM 2023

Müzelerin sergi salonlarında izlenmekte olan kültür varlıkları ve sanat eserleri, konservatör-restoratörler tarafından birtakım işlemlerden geçtikten sonra sergiye hazır hale gelmektedir. Bu işlemler temizlik, birleştirme, sağlama, tamamlama veya bütünleme gibi eserin görünüşünde farklılıklara yol açmakta olan uygulamalardır. Bu nedenle, uygulama kararları alınırken, eserlerin özgün kimlikleri bağlamında değerlendirmeler sonucunda gerekli müdahalelerin yapılması, temel ilkelerden biridir.

Eser üzerinde uygulama kararı veren konservatör-restoratörler, eser sağlığı önceliğiyle birden fazla görsel sonuca ulaşabilmektedir. Bu durum, aynı müze içindeki farklı vitrinlerdeki değişik kişi veya ekiplerce çalışılan objelerin uygulama farklılıklarından da anlaşılabilir.

Bu sergide; “Çoklu Evren” isimli eser ile arkeolojik bir seramik obje için alınabilecek farklı kararlara bağlı olarak gerçekleştirilebilecek 10 sonuç yansıtılmaktadır. Etkinlik katılımcılarına, farklı sonuçlar arasından hangisini seçerek vitrinde görmek istedikleri sorularak kararlarına bağlı olarak restorasyon-konservasyon etikleri çerçevesinde bilgilendirmeler yapılacaktır.

SERGI

BİR PARÇASI OL

Dr. Uğur GENÇ

Kültür ve Turizm Bakanlığı

ugur.genç@ktb.gov.tr

RESTORASYON SÜRECİNİN BİR PARÇASI OLUN

24-26 Ekim 2023 - Aydın

3. ULUSLARARASI BALKANLAR, ANADOLU, KAFKASYA VE TÜRKİSTAN COĞRAFYASI SANAT, KÜLTÜR, TARİH VE FOLKLOR KONGRESİ/SANAT ETKİNLİKLERİ

Müze ziyaretçileri eğer önceden bilgi sahibi değillerse uzun süren restorasyon işlemleri hakkında genellikle bilgi sahibi değildir. Bir kültür varlığının hangi uygulamalar sonucunda şuan izlenmekte olan mevcut görünümünü aldığı da nadiren sergi alanlarında paylaşılmaktadır. Sergi öncesindeki sürecin bilgilendirmesi bazen bir pano bazen de hazırlanan bir video sunum olabilmektedir.

Bu sergi kapsamında kırılmış olan bir seramik eserin restorasyon süreci izleyicilere aktarılırken bütünü oluşturan son parçanın ziyaretçiler tarafından esere eklenmesi istenerek restorasyon işlemini deneyimlemeleri amaçlanmıştır. Eksik parçanın birleştirilmesi işlemi sırasında restorasyon ve konservasyon hakkında bilgilendirme yapılması yoluna gidilerek bu restorasyon uygulaması bir nesnenin ve işlemlerinin tanıtılması aracı olmuştur. Çalışma kapsamında kültürel miras nesnelerinin koruma ve onarım işlemleri hakkında etkinliğe katılan ziyaretçilerin bilinçlenme düzeyleri anket yoluyla değerlendirilecektir.

Çalıştay

**BİR ESERİN SON İMGESİ
KONSERVATÖR-
RESTORATÖRÜN ESERİDİR**

Dr. Uğur GENÇ

Kültür ve Turizm Bakanlığı

ugur.genc@ktb.gov.tr

24 Ekim 2023 - Aydın

**3. ULUSLARARASI BALKANLAR, ANADOLU, KAFKASYA VE
TÜRKİSTAN COĞRAFYASI SANAT, KÜLTÜR, TARİH VE FOLKLOR
KONGRESİ/SANAT ETKİNLİKLERİ**

Müze sergi alanlarında izlenen objelerin nasıl görünecekleri ile ilgili işlemlerin uygulamacısı olan konservatör-restoratörler, eserlerin özgünlük bilgisi bağlamında kimi zaman sanatçının niyetine ve iletmek istediği mesajına bağlı kalarak, kimi zamanda yapıtı orijinal duruma geri döndürmeye ya da zamanın yıpratıcı unsurlarını gizlemeye veya görünür kılmaya çalışmaktadır. Farklı yaklaşımlar farklı sonuçların çıkmasına neden olmaktadır.

Bu çalışmada; kültür varlıklarının yönetimi kapsamında restorasyon ve konservasyon işlemlerine ihtiyaç duyan metal nesnelerin, müze vitrinlerinde sergilenmeden önce, son görünümlerine kazandırılmaları sırasında karar alma sürecinin ve yürütülen tüm işlemlerin etkinlik katılımcılarına tanıtılması amaçlanmıştır. Bu sayede, işlem yapılan kültür varlıkları hakkında ve yürütülen koruma-onarım uygulamaları ile ilgili bilgilendirici bir iletişimin müzeler için model olabileceği test edilerek anket tekniğiyle ziyaretçi görüşleri alınacaktır.

